

Хүннүң чугула айтырыы

АЖЫЛЧЫН СУУР КӨСТҮП КЕЛИР

«Енисейнин бүдүрүлгө компаниясында» бактаап турар «Элегест-Манинг» АХН-ниң техниктиг директору Анатолий Николаевич Трофимов мындыг солун медээни берди.

Май айда «Восточный» деп адаар Элегесте хөмүр-даш уургайының шахтазының төлөвилели доостунган турар ужурлуг. Чогум шахтаның шенелде казыышкынын 2009 чылда кылыр. Ол-ла чылын геология-шинчилелдер өрүмнээшкени доостур. Амгы үеде чер өрүм-

нээр 3 станоктар 700 метрге чедир ханы өрүмнээшкенин кылып турар. Ынчан күрүнениң курлавырлар талазы-биле комитети чер иштинде чыдып турар хөмүрнүң шын курлавырын тодарадыптар.

Амгы үеде ажилчын суурнун төлөвилелин кылыр талазы-биле конкурс чарлаттынган. Ол суурга ажилчыннар чурттаар бажынардан аңгыда, бир дугаарында административтиг бажыны тудар. Оон улай арыглал фабрика-

зының тудуу эгелээр. Ооң күчүзү чылда 2 млн. тонна арыг хөмүрнү болбаазырадыр. Черден алдынган хөмүр хая-даш холумактыг болур, а хереглекчилерге арыг хөмүр херек. Арыглал фабриказы 3 ээлчег-биле дүн-хүн чок ажилдаар ужурлуг. Ынчангаш модульдуг арыглал фабриказының херээ ол — бар холумактардан флотация аргазы-биле арыглаар. Моон тура, Кызыл-Хавак шахтазынга чедир, бо аразы 10 км, хөмүр чорудар конвейерни база кылыры көр-

дүнгөн.

Демир-орук келгичеге чедир, а ол дээрже 2013 чыл-дыр, кастыг хөмүрнү чүк машиналары-биле Минусинскиде демир-орукка чедирер. Ынчангаш түр үеде 25 тонна чедир чүк машиналарлыг улусту дугуржулга езугаар ажилдадыр. Уургайда хая-даш сөөртүрүңгө хуу улустуң самосвалдарын ажыглаарын база бодап турар.

«Восточныйда» хөмүр-дашты үңгүрлөп казар КГРП деп американ техникага ажилдаар улусту өөредип алган. Ону эптеп, ажилдадырда Американың Каттышкан

Штаттарындан тускай эртемниглер келгеш, бо чоокку үеде чыып эгелээр. Бо нарын, компьютер дузазы-биле ажилдаар техниканы Россияга таарыштыр, чүгүл дизель-генераторнун тогун 50 герцке шилчиткен. Америкада ажыглап турар токтуң частотазы 60 герц чүве-дир.

Бо кыска медээни алгаш көөргө, республикада хуу «КамАЗ-тарлыг», «ЗИЛ-дерлиг» чолаачылар-ла хөй болгай, оларга доктаамал ажилдап болур арга тургустунуп турар ышкажыл. Хөй санныг чүдүрер чүк белек тыппас хуу чолаачыларывыс машина-техниказын эде-хере тыртып, аштап-арыглап эгелээр болза, чогумчалыг хире-дир.

Маадыр-оол ХОВАЛЫГ.

Часкы хүн — чылды чемгерер

АРЫКТАРНЫ БАДЫРЫП, КООШПАЛАРНЫ СЕПТЕП...

(Чөөн-Хемчик кожуунга барыын кожууннарның часкы хову ажилдарына белеткелениң дугайында улуг хурал болган).

Апрель 16-да Чөөн-Хемчик кожууннун төвү Чадаана хоорайга республиканың барыын кожууннарында часкы хову ажилдарын кылырда кайы хире белеткенгенин сайгарган ТР-ниң Чазааның Даргазының оралакчызы Иван Чучевтин, ТР-ниң Көдээ ажил-агый болгаш аыш-чем яамызының сайыды Валентин Енданның, ТР-ниң Улуг Хуралының Төлээлекчилер палатазының депутаты Юрий Тытоолдун, «Тыва-мелиосуг ажил-агый» федералдыг күрүне албанының эргелелиниң оралакчы даргазы Николай Спиваковтун болгаш тус кожууннарның болгаш сумуларның чагырыкчыларының, кожууннарның көдээ ажил-агый килдистериниң харыысалгалыг ажилдакчыларын, тус черлерин көдээ ажил-агыйларының удуртукчуларның болгаш ооң төлээлериниң киржилгези-биле улуг хурал болган. Республиканың барыын кожууннарында, ылангыя Барыын-Хемчикте, Чөөн-Хемчикте болгаш Сүт-Хөлде часкы хову ажилдарын эгелээринге белеткели болгаш ооң

байдалы — хуралдың чидиг айтырыы болган.

Эки үелерде бүдүн республиканың 116 муң гектар шөлдүг сугаттыг девискээрлеринге тараа культураларының янзы-бүрү хевирлерин тарып турган болгаш оларның хөй кезин барыын кожууннарны турган дээр болза, улуг частыгы болбас. Ынчан суггарылга системаларының ачызы-биле агаар-бойдузу өл-шөк болгаш тараа өстүреринге таарымчалыг Таңды, Би-Хемден дудак чок хөй дүжүттү ажаап ап турган дуржулганы катап дигизерин үе негеп келген. «Чежеге чедир бис сонгаар кожавыс Хаксияның, Алтайның болгаш оондаа өске черлерниң көдээ ажил-агыйларын акша-төгериивис-биле хандырып кээр бис, ол эвээш-биче акшалар сонгаар көдээ ажил-ишти сайзырадып, өскээр чоруй баары хомуданчыг-дыр» — дээн чугаазы-биле Иван Васильевич хуралды ажыткан. Амгы үеде бистин-даа, малмаганның-даа, куштуң-даа чиир

кол чемнери — далганны болгаш тараа аймаан, ийи дугаар хлеб болур картофельди болгаш ногааларны сонгаар регионнардан Тываже кири сөөртүр апарганы-биле республиканың көдээ ажил-агый продукциязын болбаазырадыр бүдүрүлгелер шуут чок деп болур. Ындыг байдалдың уржуундан бис өске регионнарның көдээ ажил-агыйларының сайзыралындан оранчок чыдып калган бис. Сонгаар черлерде көдээже регионнарның бюджетинден миллиард-миллиард түннүг акша-хөрөңгини үндүрүп берип турарындан, ында көдээ ажил-агыйның бо үениң чаа технологиялары дыка сайзырап турар. А Тывага бо үениң негелделеринге дүүштүр көдээ ажил-агыйларны энергия күжүн камныг чарыгдаар бедик технологиялар-биле (чаа хевирниң машина-тракторлары, компьютержиткен комбайннары, ооң дериг-херекселдери болгаш чиг эт болбаазырадыр амгы үениң техниказы) хандыраарына эвээш дизе 1-2 чыл

(Уланчызы 2-ги арында).

"ШЫН" — 2008

2008 чылдың май 9-та «Хүреш» стадионунга «Шын» солуннун шаңналы дээш национал тыва хүрештин чыл санында эртип турар чаңчыл болган маргылдаазын бо чылын Ада-чурттуң Улуг дайынынга Тиилелгениң 63 чылынга тураскаадып эрттирер

«Шын» солун республиканың социал-экономика, культурулуг хөгжүлдениң айтырыгларын шиитпирлээринге кол черни ээлеп чоруур парлалганың органы болбушаан, республикага тыва национал хүрешти сайзырадып, аныктар ортузунга ону негтередиринге бодунуң төлөптүг үлүг-хуузу кирип келген. Республиканың шыырак дээн мөгелери «Шын» солуннун шаңналы дээш маргылдаага киржи, аңаа шаңналдыг черлерин ап чорааш, улуг спортче бодунуң оруун эгелээнин онзалап демдегеп каары чугула.

Бо улуг байырлалга тураскааткан тыва хүреш маргылдаазы май 9-та «Хүреш» стадионунга эгелээрин дыңнадып тур. Аңаа республиканың болгаш найысылалдың эң шыырак мөгелери киржир.

«Шын» солуннун шаңналы дээш тыва хүреш маргылдаазы колдуунда деткикчилерниң иделкейлиг киржилгези-биле эртип келген.

Бистин баштайгы деткикчилеривис:

1. М-54 «Енисей» Федералдыг автоорук эргелели (начальниги С.С. Санаа).
2. ТР-ниң Арга-арыг ажил-агый агентилели (директору А.Т. Бараан).
3. ТР-ниң Хереглекчилер эвилелиниң «Бараанны мөөнү-биле садар рынок» КХЭ (директору В.К. Ооржак).
4. «Восток» КХЭ (начальниги С.В. Юсов).
5. «Россельхозбанк» ААН-ниң Тывада девискээр салбыры (директору С.Х. Монгуш).
6. Хоочун спортчу Василий Степанович Кривдик.
7. Кызылдың экономика болгаш эрге-хоойлу техникуму (директору Д.Л. Тинмей, хуузуңда).
8. Юрий Даваевич Тытоол — Тыва Республиканың Улуг Хуралының Төлээлекчилер палатазының Агроулетпүр комплекзинин, чер хамаарылгаларының, бойдус ажыглалының болгаш экология талазы-биле комитетинин даргазы.
9. Борис Кыргысович Шомбун — Тыва Республиканың Улуг Хуралының Хоойлужудулга палатазының конституция-эрге-хоойлу политиказының болгаш тус чер бот-башкарылга талазы-биле комитетинин даргазының оралакчызы.
10. Антонина Даваевна Тамба — Тыва Республиканың Улуг Хуралының Хоойлужудулга палатазының аграр политика болгаш бойдус ажыглалының талазы-биле комитеттин даргазының оралакчызы.

(Төңкүз. Эгези 1-ги арында).

АРЫКТАРНЫ БАДЫРЫП, КООШПАЛАРНЫ СЕПТЕП...

үе херек апаар дээрзин кижиле бүрүзү билер, ынчангаш бо 2008 чылда бодун хандырынар, бедик сайзыралдыг амыдыралче баштайгы базымнарны кылып, часкы хову ажилдарына күрүненин кыска хуусаа дургузунда төлээр деткимчелиг чээли акшаларын канчаар шын ажылгаары, суггарылга системаларының ажылын дигизери, чогуур шынарлыг үрезиннерни, чемишчилгелерни болгаш часкы ажилдарга херек кывар-чаар материалдарны кымга кайы хирени бээрин, кандыг өртөккө садарын, аңаа үндүрген чарыгдалдарны санаан болгаш оларны дүрген шийтирлээри биле хуралды эрттирген ужуру ол.

Регламент езугаар сайыт Валентин Иванович келген даргаларга ниити республиканын часкы ажилдарга кайы хире белеткенгенин, көдээ ажил-агыйларның байдалының дугайында кыскасы биле чугаалап берген. Эрткен чылын күрүненин берген эгидер ужурулг акшалары биле саткан үрезиннерни баш бурунгаар шын эвес ажылгап, суггат чок шөлдерге тарааш, чүгле 800 тонна тарааны ажаап алган. Бо чылда үрезин садарына республиканын язы-бүрү ажил-агыйларынга чээли кылдыр 22 млн. рубльди бээр, субсидияларны көдээ продукцияны болбаазырадыр күрүненин болгаш хуу биче бүдүрүлгелер таварыштыр бээр, ынчап кээрге, күзүн алган дүжүттүн чартыын сандыпкаш, чээлини дуглап, санажыптар арга база тытып келир. 2003 чылдан эгелеп алган лизинг чээлилер биле республиканын ажил-агыйлары дарый санажыптар болза, республикага дузаламчы акшазын немей 200 млн. рубль чедир улгаттырып бээр.

Часкы хову ажилдарының баштайгы болгаш эң чугула кылыр ажылы – тараа болгаш ногаа тарыыр шөлдерни суг биле хандырынын дугайында шийтирлер биле хурал уламчылаан. “Тывамелиосуг ажил-агый” федералдыг албаннын оралакчы даргазы Николай Спиваков федералдыг даңгыч кирген республиканын 7 күрүне суггарылга системаларын суг биле хандыра ажилдарның эгелээнин ол чугаалаан. Ол болза Барыин-Хемчиктин “Барлык”, Сүт-Хөлдүн “Алаш”, Кызылдың “Сукпак” болгаш аэропорт чогуу, Тандының “Балгазын”, Тес-Хемде “Тес-Хем”, Чаа-Хөлдүн “Аймырылыг” болгаш “Терезин” суггарылга системалары-дыр. Ол ышкаш күрүнеге хамаарышпас ажил-агыйларның хүрээленинде турар Каа-Хемнин “Мерген”, “Бүрен-Хем”, Чөөн-Хемчиктин “Хемчик”, “Теве-Хая”, Тандының “Дүрген”,

Улуг-Хемнин “Торгалыг” суггарылга системалары ук даңгыч база кирген. Бо чылдың Кызыл-Мажалыкка барыин кожууннарның аразына болган “төгери столдун” соонда ук албанга Кызылдың “Кара-Хаак”, Бай-Тайганын “Бай-Тал”, “Шуй”, Чөөн-Хемчиктин “Хорум-Даг”, Мөңгүн-Тайганын “Чеди-Тей” системаларын кичээнгейге ап, оларны даңгыч киирерин, септээрин дилээн чагылар киргенин ол чугаалады. Ынчангаш оларга немей акшаны үндүрер болгаш орулга киирер, бүзүрелдиг Барыин-Хемчиктин, Бай-Тайганын, Сүт-Хөлдүн суггарылга системаларынче акшаларның хөй кезин чарырын ук албан планнап алган. Системаларның амгы байдалын чаартып, бетондан кылган үрелик коошпаларны солуп, арыктарны дургаар сугнуу оруунда өскөн теректерден, терезиннерден, элэзин-довурактан аштап-арыглаарына чурттакчы чоннуң дузасы херек апаар. Аңаа хамаарыштыр Иван Чучев системаларның чанында турар сумуларның ажил чок чурттакчыларын, школаларда үстүкү класстарның өөреникчилерин хаара тударын суму чагырыкчыларынга дааскан, чүге дизе бо айның 22-ниң хүнүнде сугну бадырарынын хуусаазы төнер, май айның 10-да эгелээр тарылгага чедир черни эки кылдыр суггарары арткан чүве-дир. “Ниитизи биле мелиорация ажилдарына бо чылдың бюджетинде эки санны бижип каан” — деп, Николай Иванович чугаалады. “2008 чылдың үнүш дүжүткүрүнүн программанын боттандырынынга федералдыг төптөн 22 млн. рубль, республиканын бюджетинден 9,5 млн. рубльди үндүрер. Амдыгаа дээр бо акшалардан чаңгыс-даа көпекти суггарылга ажил-агыйы албаанын ол дыңнатты. “Бир эвес ол акшалар биле бисти долу хандыра болза, ажил-херек чогуунур болгаш бүдүнгүр, соонда алыр дүжүт ажырас болуру чугаажок” — деп сөстөр биле ол чугаазын доосту. Оң хомудалына хамаарыштыр акшалар биле хандырылганын озалдап турары Саң-хөө болгаш Экономика яамыларындан хамаарып турарын Көдээ ажил-агый яамызының сайыды аңаа харылап берген.

Сүт-Хөл кожуунун көдээ ажил-агыйлары 2800 гектар шөлге тараа тарырын планнап алган. Аңаа ниитизи биле 507 тонна үрезин херек, картофельди 70 гектар, ногаа аймаан 107 гектарга тарыры көрдүнгөн. 235 тонна картофель үрезин кожуунда бар, аңаа немей ам-даа 570 тонна херек.

Бо бүгүнү тарыырда 280 муң рубльди чарырын санап каан. Часкы ажилдарга кожуун 70 хуу белен. Үрезин сөөртүрү биле 3 “КамАЗ”-тың ээлери биле дугуржуп алган. База бир улуг шаптык – оң мурнунда алган чээлилерни үезинде төлөвээни дээш суд приставтары судтун шийтири езугаар өрө-ширелиг ажил-агыйларны боттарының Кызылдан өңчү-хуунуң өртөөн тодардыр кижилерин эккелгеш, көдээ ажил-агыйларның өңчү-хөргөзгүн хөлчөк чийк өртөккө доктааткаш, хавырып алгаш баары. Чижээ, бир “Беларусь” тракторну 30 муң рубль өртөккө доктаадып каары хомуданчыг. Ол тракторнуң коробказының өртөөн садыларда безин ам 40 муң рубль чедер берген турда, бүдүн тракторну оон-даа эвээш акшага түңнээрин хуралга келген даргалар суд ажилдакчыларының ажилын шүгүмчүлөп, ындыг чийең чорукту шуут шын эвес-тир деп саналдаан. Хавырган хойларның бирээзин-не өртөөн 300 рубльге доктаадып каары шуут кайгамчык! Сүт-Хөлдүн көдээ ажил-агыйларына хамааржыр 5 комбайнны, 1 тракторну шимчeves кылдыр таңмалап, пломбалаан. Складтарда бар эвээш-биче үрезин материалдарын тараанын бир килограммда көдээ ишчилер сонгаартан 12 рубльге садып ап турда, приставтар оң өртөөн 4 рубльге доктааткаш, хавырып алгаш баары база ындыг. Черле ынчаш бо талазы биле айтырыгы Чазак денелинге сайгарып, берге байдалдан уштунар чөптүг шийтирни үндүрерин чыылганнар саналдаан.

Байдалы чүгээр деп санаттырып турар Барыин-Хемчик кожуунун көдээ ажил-агый эргелинин даргазы Александр Монгуш сөс алгаш, часкы хову ажилдарына машина-техника херек артык кезектер садып алырынга 1 млн. 300 муң рубль, кывар-чаар материалдарга 1 млн. 140 муң рубль, 312 муң рубль үрезинге херегин чугаалаан. Бо бүгү алган акшаны күзүн 10 миллион рубль өртөккө дүжүттөн эгидип бээр бүзүрел бар, чүге дизе кожуунун тараа, картофель болгаш ногаа ажаарына дуржулгалыг улуг. Ынчалза-даа Тывада “Россельхозбанкның” салбырының чээли кылдыр бээр деп турар акшаларның ай санында төлээр хуулар төлөвирлеринге олар күш төпөин баарын ол чугаалады. Ол ышкаш ногаа аймаан өстүреринге дуржулгалыг даштыкы хамаатыларны хаара тударын ол дыңнаткан. “Оларны бир-ийи чыл ичинде бисти ногаа өстүрерин өөредир-

биле чалаар деп турар улус бис” — деп, Александр Степанович чугаалады.

Чөөн-Хемчик кожуун 1700 гектар шөлге тарааны болгаш ногааны тарырын планнап турар. Үрезиннер талазы биле айтырыг шийтирлеттинген, ону бо хүннерде киир сөөртүп эгелээр, картофельдин 30 тонна үрезиннерин эккелгеш, чурттакчы чонга садары көрдүнгөн. Ногаа тарырынга дуржулгалыг сумуларда – Хөндөргей, Бажың-Алаак, Теве-Хая, Чыргакы суурларның школалар чанында уругларның күш-ажыл лагерьлери, участоктары бар, аңаа өөреникчилер чайын дыштанмышаан, ногаа өстүрүп, ону ажаажып, эвээш-биче акшаны ажилдап ап турарлар, ол дуржулга бо чылын база уламчылаар. Бо чылын Үстүү-Хүрээниң төлөвилели чаңгыс чер-чурттууус Сергей Шойгунуң кичээнгейинче болгаш оң удуртулгазынче кирер, ынчангаш Үстүү-Хүрээниң тудуу эрге-тургузуу биле Пор-Бажың төлөвилели биле чергелештир Бүгү-россия чергелиг апаар. Аңаа хамаарыштыр Чазак Даргазының оралакчызы Иван Чучев ногаа аймаан хөйүнү тарырын кожуун чагыргазына сүмөлзөн, чүге дизе “Даштыкы аалчыларның аразында эт аймаа чивес кижилер база хөй болур болгай” — деп, ол демдегледип каан. Маңаа база-ла даштыкы ногаажиларның дуржулгалы херек дээрзи билдингир, ынчангаш олар кыдаттарны чалаар деп турарын кожуун чагырыкчызы Анатолий Тулуш медеглээн.

Агаар-бидузу биле кадыг климаттыг Өвүр кожуунун чурттакчылары тараа тарырас-даа болза, картофельди тарып өөренип алганнар, ынчангаш оларга 25 хире тонна үрезин негеттинип турар.

Тывада “Россельхозбанк” салбырының даргазы Самойлов Монгуш часкы хову ажилдарына Москвада кол эргели Тывага 35 млн. рубльди бээр деп турары биле чээли бээриниң хуусаазының көңүс эвээш үези артканын барымдаалааш, мынчага чедир кым-даа чээли алыр чагыг киирбээнин ол демдеглээн. Бир эвес май 1-ге чедир кым-даа чээли акшаны албас болза, ол акшаларны өске регионнарже дамчыдыптар. Бо акшалар тускай сорулгалыг акшалар дээрзин чагыларга ол дугайында тодаргай айтып, оң биле бо чылдың декабрь 1-ге чедир санажыр ужурулг. Бир эвес ай санында чээли алыкчызы хуу-зун төлөп турар болза, күрүне аңаа дузалап, субсидия акшала-

рын бээрин ол чугаалады. Чээли алыр күзөлдиг организациялар хоойлу-дүрүм езугаар банкының негелдеринге дүүшкен чагыларны киирбейн турары биле ол механизм көңүс ажилдавайн турар. Ол ышкаш ук банкының негелдерин күүседип шыдавазы биле кожууннарның көдээ ажил-агыйлары чээлилерден ойталаар ужурга таваржып турарлар.

Келир чылын дотациядан хамааржыр республика эвээш-биче-даа бол, чөмгө ажылгаар тараалыг, келир чылын тарыыр үрезинни апаары – көдээ ишчилерниң тоолда ышкаш манаан улуг идея-дир. Чоннуң чугаалааны “Часкы хүн бүдүн чылды чөмгөр” дээни биле чергелештир “Тоолду херек кырында боттандыра ужурулг бис” деп кыйгырыг биле ажилдаарын үе негеп келген. Күрүнениң чорудуп турар көдээ ажил-агыйны дигизер хөмчеглерниң баштайгы базымнары дыка-ла аар болгаш бергедир. “Хөй чылдарның дургузунда кижиле холу дегбээн шөлдер дыштанып алган, ынчангаш тараа тарыыр болза, ажырабас” дээр бодал база бар. Ындыг бодалга каттышпайн баар таварылгалар база тургустунуп келир. Килограммда 12 рубль өртөккө үрезинни сонгаартан садып алгаш, ону минералдыг чемишчилдиге, гумус, органика чок шөлдерге тарыры база ондактыг. Ол ышкаш та канчаар болбаазыраткаш, та канчаар шыгжап, кургадап, хораннап тургаш, биске садар деп турар үрезиннер чүвөл деп айтырыг тургустунуп кээр. Оң шынарының дугайында чүгле садыг-жыларның аксы-домаанга бүзүрээр апаар. Шыңгы дуржулгалыг ажил-иштерден улуг хыналданы эрткен үрезиннерни садып алыры күзениг. Харысалгалыг даргалар 1 гектар шөлден 20 центнерни алыр деп планнап турар-дыр. Мурнуку эки үелерде безин 1 гектардан хөй-ле дизе 15-16 центнерни ап турган болгай. Эвээш дүжүт алзыысса азы шуут дүжүт чок боор болза, өске регионнарның мурнунга-ла ыядыңчыг, чованчыг болур. Ынчангаш тараа үрезинин чажар бетинде, черни эки суггарып, үрезиннерни чогуур денелде хораннааш, чемишчилдигезин кылгаш, шынарлыг кылдыр олуртур болза, келир чылын тараа үрезинин сонгаартан сатпайн барып болур идегел бар. Бо чазын болгаш чай дургузунда кылган ажилыыстың түңнелин үе көргүзе бээр, а ам чүгле бистиң деминг болгаш карак-кызыл ажилдаарывыс арткан. Тыва чонун “Кыры шимчээр, хырын тодар” дээн үлегер домак биле ажилдаар апаар.

Карим МОНГУШ.

Авторнуң тырттырган чуруу.

Аңыыр кужунга 2008 чылда часкы аңнаашкынны аядарының дугайында

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ АҢНЫЫР БОЛГАШ БАЛЫКТААШКЫН ТАЛАЗЫ-БИЛЕ КҮРҮНЕ КОМИТЕДИНИҢ ДУЖААЛЫ

2008 чылдың апрель 17-де № 6 Кызыл хоорай

РСФСР-ниң Аңныыр талазы биле кол комитетинин 1988 чылдың январь 4-те №1 дужаалы биле бадылааны «РСФСР-ге аңнаашкынның чаңгыс аай дүрүмнеринин» 58, 59 пункттарына база Тыва Республиканың Чазанын 1993 чылдың январь 10-да №11 доктаалы биле бадылааны «Тыва Республиканың девискээринге аңнаашкынның дүрүмнеринин» 5.9. пунктунга дүүштүр, Тыва Республиканың Ветеринар хайгаарал талазы биле албанның куш-гивиниң вирузунуң аарыының даштыкы демдектери чок эргилишкенин мониторингизинин түңнелдеринин талазы биле

сүмелерин барымдаалааш, **дужаарым болза:**

1. Тыва Республиканың девискээринге 2008 чылдың апрель 26-дан май 5-ке чедир эртенги даң хаязындан тура, 10 календарлыг хонук дургузунда эр аңныыр куштарына (эр кара-куштарына болгаш күртүлөргө) болгаш суг куштарына (кастарга болгаш эр өдүрөктерге) часкы аңнаашкынны чөпшээрээр.

2. Аңнаашкынның дараазында хевирлерин чөпшээрээр:

— эр кара-куштарын шаңга, шаңда эр күртүлөрнү чаштынар черден болгаш

чоокшулап чедип келгеш;

— кастарны болгаш эр өдүрөктерни – чаштынар черден ийинден хевирлерлиг азы дүрзүлөрнү болгаш меге өдүрөктерни чорудар арга биле аңнаар.

3. Үнүүшкүнүнде чаңгыс аңчыга олчазының дараазында үлүүн доктаадыр:

— кара-кушту – ийи;
— күртүнү – ийи;
— касты – ийи;
— эр өдүрөктерни – алды олчалыг болур кылдыр доктаадыр.

4. Дириг амытаннар делегейинин болгаш суг биокурлавырларының объектилерин ажылгаарын таарыштыраарының килдизи (В.Н.Беспалов) (В) — хевирниң ат-фамилияларны бижээн чаңгыс ажылгаар лицензияларның бланкыларын юридиктиг эргелиг албан черлеринге – аңнаашкынны ажылгаар улуска болгаш районнар аразының килдистеринин күрүне инспекторларына бээрин, база ол ышкаш хамаатыларга кара-куштарны болгаш күртүлөрнү олча хайыр-

лаарына ат-фамилиялыг чаңгыс ажылгаар лицензияларны бээрин хандыраар.

Ат-фамилиялыг чаңгыс ажылгаар лицензияларны хамаатыларга бээрде, чүгле Тыва Республиканың Арга-арыг ажил-агыйының агентилелинден арга-эзимнерже кирер эртийрилгени алган соонда бээрин доктаадыр.

5. Дириг амытаннар делегейинин болгаш сугнуң биологтуг курлавырларының объектилерин камгалаар болгаш контролдаар талазы биле килдис (В.Ч. Монгал) дириг амытаннар делегейинин ажыллакчылары аңнаашкынның дүрүмнерин болгаш хуусааларын сагыры дээш хайгааралды хандыраар.

6. Бо дужаалды «Шын» болгаш «Тувинская правда» солуннарына парлаар.

Тыва Республиканың Аңныыр болгаш балыктаашкын талазы биле күрүне комитетинин даргазы А.С.НОВИКОВ.

Сураглыг хөмөйжи, улуг башкы

Эки кылган ажыл
Элеп читпес алдар

Тывавыстың кайгамчык-тыг каас-чараш бойдузу, ооң эртин-байлаа-биле бир дөмей ховар дээн солун амыдырал-чуртталгалыг, өскелерден ылгалдыг, чонунга балалбас исти арттырып каан алдын үжүктөр-биле төөгү-вүстө бижиттинген, аныяктарга улуг өөредиглиг, үлегерчижектиг хоочуннарывис, өгбелеривис, ховар кижилериниң бирээзи бо чылын 80 харлап турар улуг башкы, Тыва Республиканың улустуң хөмөйжизи — Маржымал Очурович Ондар ол.

Делегейде сурагжаан мөңгө, чараш, хостуг, чоргаар, аяныгы ыры-хөмөй, сыгыт-каргыраа чүгө тыва кижиниң хөөнүндөн үнгөн. Ынчангаш уран чүүлдүн аас чогаалының тускай ол хевир кандыг-даа кижилериниң сеткил-сагыжына кайгамчык тааланчыг, хуулгазын күштүг дыңналыр, хей-адын көдүрер, национал чоргааралын оттурар.

Ол кончуг хөй төөгү, суртаалдар, езу-чаңчылдар билер башкы. Оон арга-сүмө, солун төөгүлерин алган башкылар, чогаалчылар, эртемденнер кончуг хөй. Тываның хоочун педагогу, педагогика эртемнериниң кандидаты Крас Байыр-оолович Салчак, чогаалчы Анатолий Емельянов, эртемден Зоя Кыргыс үргүлчү аалдап кээп, ужуражылгаларны кылып, ажилдарына чырыдып, солун-сеткүүлдерге каш-даа удаа парлап үндүрүп турганын эки сактыр мен.

Маржымал Очурович Ондар 1928 чылдың марттың 2-де Үстүү-Ишкинниң Ак-Ой деп черге 3 кыс, 2 оолдун эн улуу болуп төрүттүнгөн. Авазын — Чолдаанай Ондар, ачазын — Очур Ондар, чон ону Аскак-Дарган дээр. Адазы ус-шевер, ыяштан, хөмден, демирден бүгү-ле эт-херекселдерин кылып чораан. Маржымал Очурович адазының дугайында мынчаар сактып чугаалаар: «Ачам холу кончуг күштүг, боду тускай чазаныр дериг-херекселдиг, дөжү, хөрүк... Айт-тын дериг-херекселин шуптузун шуткуп кылып, шыдыраа дүзүлериңден эгелээш, хөмден кылыг-

ларны, угулза-хээлер, сырга-чүс-күк дээш, кылбас-ла чүвези чок».

Маржымал Очуровичиниң хөгжүмгө салым-чаяны төрөөн бойдузундан болгаш ада-өгбелеринден ужукталган. Кырган-авазы Кызыл-Тоннуг чадаганга ойнаар, ыраажы. Хөмөйлеп, сыгыртырынга, хөгжүм херекселдерин кылырынга даайы Дагба өөрөткөн.

Ол кара чажындан эртем-билигге чайгаар чүткүлдүг чораан. Эге школаны Кызыл-Тайгага, 7 чыл

деп телепрограммага «Сыгырга» ансамблинге ойнап киришкен. Новосибирскиге «Сибирь хөгжүмүнүн Панорамасы» деп көрүлдөгө, Чита хоорайга бот-тыынгыр театр коллективтериниң көрүлдезинге Сергей Пюрбюнүн «Кызыл үер» деп шиизинге чаңгыныг овурун ойнавышаан, бызаанчыга ырлавышаан, ойнап күүсеткен.

1980 чылдың октябрь айда 6 оол, 6 уруг киржикчилиг республикага бир-ле дугаар бичии уруг-

хөгжүм херекселдериниң кылычызы, ус-шевер дарган. Хомус, игил, бызаанчы, дошлуур, лимби, чанзы, чадаган, амырга, дүңгүр... дээш-ле, кылбас-ла херекселдери чок!

Ооң ол хөгжүмүнүн херекселдери ынчангы Совет Эвилели хамаанчок даштыкы хөй чурттарга бараалгап каан болгаш-ам-даа сураглыг хөмөйжилеривис, артистеривис ойнап чоруурлар.

Хөгжүм херекселдерин кылырын, ооң төөгүзүн сонургаан, чорудуп бээрин дилээн Индия, Вьетнам, Уганда, Эфиопия, Куба, Италиядан чагааларын меңээ көргүзүп, сонургадып олурганын сактыр-дыр мен. Америкадан чылдың-на аалчы-эртемденнер кээр турганын школаның «Тос-карак» аттыг чурт-шинчилел музейин удуртуп тургаш, сонургап, чугааны кылып турган мен, оларын бирээзин Теодор Левин дээр чүве.

Башкының улуг бажынының чанынга бичии мастерская бажыны бар турган. Аңаа кире бээрге, иженмишаан кончуг солун угаа-дыглыг төөгүнү чугаалап бээр турган. Ол элээн элей берген кыдыраажында бүгү-ле кылган хөгжүмүнүн херекселдериниң сан-түнүн, кымга бергенин бижип алган олурар, хынамчалыг, хумагалалдыг. Ында мындыг сан-түннөр бар: хомус — 500, игил — 11, бызаанчы — 30, дошлуур — 10, чадаган — 8, чанзы — 11, лимби — 21, амырга — 1.

Маржымал Очурович — анаа-ла башкы эвес, езулуг улуг педагог. Ол күш-ажылчы намдарының 34 чылын бистиң Бора-Тайга ортумак школазынга ажилдаан. Хүндүлүг башкы уругларга эң-не ынак, ажилынга бердинген, чаңгыс минутадаа хос куруг орбас, бир-ле чүвени иженген олурар. Кежээ орайга дээр школада мастерскаязы чырык турар, ону уруглар доктаамал бүргөп алган турар, оларны чайгаар-ла хаара туда бээр сорунзалыг.

Ол 14 уругларының ынак адазы, өг-бүлениң үлегерлиг ээзи. Олардан янзы-бүрү мергежилдик кижилер үнгүлээн. Адазын дөзөөн башкылар-даа, культура ажилдакчылары-даа бар-ла. Ховар дээн спортчу, өөренир оглу Алдын-оол Ондар школазын кончуг эки дооскаш, Афганистанга шериг интернационалчы хүлээлгезин күүседип тургаш, 1987 чылда маадырлыгы-биле мөчөөн. Мөчөөнүн соонда, аңаа Кызыл башкыс орденин мөң-

гези-биле тывыскаан. 20 харлыг, амыдырал орта көрбээн чаш оглунун салым-хуузу ада-иеге ууттунмас ажыг-шүжүгүнү, аарышкыны, кадыкшылынга хораны аары-биле чедирген. Ынчалза-даа арткан хөй ажы-төлү оларга чөлөңгил, чуртталгазының отчугагы болуп, амыдыралын уланчылаарына идиг болган.

Амгы үеде Маржымал Очуровичиниң адын эдилээн Бора-Тайганың көдээ Культура бажыны — республиканың көдээ культура бажынаарының аразына чылдыңна эртип турар мөөрейге 3 дакпыр тиелекчилер, кожуун, республика чергелиг янзы-бүрү мөөрей, фестивалдарының доктаамал организааторлары.

Маржымал Очуровиче 1992 чылда «Тыва улустуң хөмөйжизи» деп бедик атты тывысканы — улуг үнелел. Ынчалза-даа ол чүгө хөмөйжи эвес, кылыры нарын тыва хөгжүм херекселдериниң ус-шевер, оларның шуптузунга ойнаары — ховар талант, улуг күш, шыдамыккай чорук. «20-ги чүс чылдың шылгараңгай кижилери» деп Күрүнө номунче хоочун хөмөйжини кирибээни Культура адырында ажилдап чоруур харыысалгалыг чамдык удуртукчуларның чедир үнелел бербээнин херечилеп турар-дыр деп чаңгыс чер-чурттулары хомудуп чоруур бис.

Эки кылган ажыл мөңгө артар. Хоочун башкысты улуг коллектив — Бора-Тайга ортумак школазы сактып, ооң кылып каан ажил-херээн уламчылап, 80 харлаанын таварыштыр хөй ажилдарны кылып чорудуп, төөгүзүн уламчылап, школа музейинде булуңу немей дерип турар бис.

Хөмөй чылында «Маржымалдың дириг езу-чаңчылдары» деп ус-шевер мастерлериниң мөөрейин бистиң суурга эрттирер деп турары — улуг хөмөйжиге мөгейи, чоргаарал.

Башкының өөреникчилери, мөгейикчилери кончуг хөй, солун арнын таварыштыр сактышкынар көстүп-ле кээр боор деп идегээр-дир мен. Тыва улустуң «Алдын» алгаш, аптаразын октаптар деп үлегер домаа хөйүнү сөглөп турар.

Зинаида ХОВАЛЫГ,
Бора-Тайга ортумак школазы-
ның башкызы.

Чурукту өг-бүлө архивинден
алган.

школазын Чадаанага дооскаш, Кызылга башкы училищезин дооскан. Шериг албан-хүлээлгезин Ыраккы Чөөн чүткүн Кыдат-биле кызыгаарлажып турар Канка хөлдүн чанынга эрттирген.

Маржымал Очурович башкы-лал ажилына чуртталгазының 41 чылын бараалгаткан. Ол Сүт-Хөл кожуунунун Кызыл-Тайга, Суг-Аксы, Ак-Даш, Алдан-Маадыр, Бора-Тайга школарынга интернат эргелекчилеп, кижизидикчи башкылап, күш-ажыл башкызы бооп, ажилдааш, «ССРЭ-ниң Улус өөредилгезиниң тергини» деп хөрөк демдээ-биле шаңнаткан.

1979 чылда 12 кижизидикчи «Сыгырга» ансамбли-биле Москва Россияның Хөйүнү ыры нителелиниң 100 чылын демдеглээн байырлалга, бир чыл болганда, Олимпий оюннарының аякыдышкынының Останкинога «Радуга»

ларның «Сарадак» аттыг ыры-хөмөй ансамблин тургускан. Ук ансамбль 1981 чылда Тыва Республиканың 1-ги хөмөй ансамблиниң лауреады болган. Бо хүнге чедир улуг хөмөйжиниң салгалдары башкызының үүлө-херээн уламчылап чорууру чоргааранчыг. 1980, 1986, 1988 чылдарда бөлүктөрү Маржымал Очурович боду удуртуп чораан. 1998 чылда бөлүктү школа-ның аныяк башкызы Артур Ховалыг доктаамал, 2007 чылда чаа бөлүктү база-ла аныяк башкы Темир Ховалыг, аныяктардан тургустунган «Сарадак» ансамблин 1998 чылдың бөлүүнүн ойнакчызы, Ондар Маржымал аттыг уран чүүл төвүнүн ажилдакчызы Арам Монгуш удуртуп, янзы-бүрү мөөрейлерге киржип, чонга бараалгап чоруурлар.

Маржымал Очурович — ховар дээн эткир үнүг тыва национал

Чылдар болгаш кижилер

Ажыл-ишчи болгаш мөге кижилер

Кызымак күш-ажылы-биле чонунун хүндүткелин чаалап алган болгаш өскелерге үлегер бооп чоруур кижилер хөй. Ындыг улус адында эки чурттап чоруур. Маңаа дорт хамаарыштырып болур кижилер — Сүт-Хөл кожуунун Кызыл-Тайга суурда чурттап чоруур Сыын-оол Сарыг-оолович Күжүгет болгаш ооң өг-бүлөзи болур.

С.С.Күжүгет ыраа кирген Чес-Булуңун баарында Ортаа-Тал деп черге арат кижиниң өг-бүлөзине оларның ийи дугаар оглу болуп, 1946 чылдың август айда төрүттүнгөн. Сыын-оол школаны эки өөредилге-биле дооскаш, Балгазында КПТУ-же кирип алган. Ону тракторист-комбайнер мергежил-биле доосканын соонда, Хабаровск хоорайга шериг хүлээлгезин кончуг эки эрттирген.

Шеригден халажып келгеш, амыдыралын машина-техника-биле холбаан. Ынчан аныяк кыс Юлия-биле таныжа берген. Олар удатпаанда, өг-бүлө тутканнар. Кудадойон айның чаазында, хүннүн экизинде Кызыл-Тайга суурга дүжүргеннер.

Ада-менин ынчангы чагыг-сүмези алдын дег үнелиг болганын Юлия биле Сыын-оолдун бо хүннерде амыдыралы бадыткап

турар. Аныяктар өгленгеш-ле, хүн бүрү күженишкенин ажилдап турганнар. Түннелинде кайызы-даа күш-ажылында чедишкенин билгеш. Чижээ, өг-бүлениң херээжен ээзи — хоочун, чонунга хүндүткелдиг башкы.

Оларның өг-бүлө тутканындан бээр 36 чыл эрткен. Күжүгеттер, шынап-ла, үениң маңы-биле деңге чаржып орат улус. Чоокта чаа Сыын-оол Сарыг-ооловичтен ажил-ижиниң болгаш спортчу амыдыралының дугайында чугаалап бээрин дилээн мен. Ол бодунун дугайында чугаалаарына шоолуг ынак эвес кижилериниң бирээзи болган.

— Бодум 60 хар ажып чор мен. Ажыл-ишчи амыдыралымда, бүгү-ле чүвени шынарлыг кылыры — чуртталгам негелдиз апарган. «Борбак башты шын ажилдадыр, ийи холдарны соксаал чокка шимчедир. Кижилер күжү кажан-даа төнмөс чоор, оглум» деп ачамның чагып органын черле утпас мен.

Аныяамдан бо хүннерге чедир күш-ажылдан аңгыда, тыва хүрешти кагбайн, хүрежип чор мен. Хар-назы улгаткан дээш, боду бодун куду бастынарга кайын боор, ынчангаш ажилды дөмөй-ле ам-даа кылып, аныяктар-биле хүреш талазы-биле аргадуржугам үлежип чор мен.

Бодум хуумда, Сыын-оол Сарыг-ооловичини багай эвес билер болгаш, хоочун спортчунун чугаазы-биле чөпшээржи олурдум. «Оолдарыңар шупту өскен-дир. Ам дыштаныр үе келген эвес бе?» деп, баштактаны аарак, оон айтырдым.

Ол дыштанырынга улуг-ла сунду чок кижилер болган. Сыын-оол Сарыг-ооловичиниң амыдыралы, шынап-ла, күш-ажыл-биле сырый холбашкан. Ол өөнүн ишти Юлия-биле беш оолдун төлөптүг адазы, 9 уйнуунун кырган-ачазы. Күш-ажылчы он-он чылдарының иштинде эки ажылы дээш, хөрөк демдектери болгаш хүндүлел бижиктер-биле шаңнадып чораан.

С.С.Күжүгет 1991 чылда «Ак-Даш» арат ажил-агыын тургускан. Ынчан бежен гектар тараа шөлүн, он беш гектар одар белчирини кожуунун чер комитетинден алган. Ол-ла чылын 70 тонна тарааны өстүргеш, 40 тонна мал чемин белеткээш, кожуунга чемпион, а республикага бешки черни алган.

1994 чылда аңаа «Тыва Республиканың алдарлыг ажилдакчызы» деп хүндүлүг атты тывыскаан. Хөй чылдарда кызымак күш-ажылы дээш Тыва Республиканың Ордени-биле 2001 чылда шаңнаткан. Оон соонда үш чыл эрткенде, республика конкурсуна киришкеш, арбын дүжүт алганы дээш ийги черни элээш, арат кижиге кончуг чугула сеялгага төлөптүг болган.

Ол чыл санында хоомай эвес дүжүттү ап, дөрт чүзүн малындан аңгыда, хаванны база азырап турар. Сыын-оолдун мөге холдары күш-ажылга-даа бора-хөкпеш тепкен хартыга-биле дөмөй. Эрткен чылын кааң чыл болган, ынчалза-даа ол эки сугат-биле база багай эвес дүжүттү алган.

С.С.Күжүгет эки арат болурундан аңгыда, часпас адар аңчы кижилер. Чыл санында хөй санныг өлүктү күрүнөге дужаап турарын чону билер.

Ам ооң спортчу чедишкенин-биле кыска таныжып көрээли. Сыын-оол Сарыг-оолович «РСФСР-ниң спорт мастери» атты 1981 чылда-ла алган. РФ-тин Күш-культуразының болгаш спортунун тергини. 2006 чылда «Тываның Начын мөгези» хүндүлүг атты аңаа тывыскаан.

Сыын-оол аныяк чылдарында-ла шыырак хүрежип чораан. Ынчангаш ооң ады республикада билдингир.

«Укуг идик чылыын салбас» дээр үлегер чугаа бар. Сыын-оол Күжүгет бо үлегер домакка догаажып турар кижилер. Амгы адазының, иезиниң угу шупту мөгелер. Амгы Чаан мөге Аяс Монгушун иези-биле Сыын-оол Күжүгеттин иези кады төрөөн угбашкылар. Олар, оларның чоок мөге дөргүл-төрөлдери тыва хүрештин тугун бедик тудуп чоруурунга чону, шынап-ла, чоргаарлары.

Сандю ТЮЛЮШ.

Кызыл-Тайга суур.

Уе-чергевис

Эртениң-не ажылынче далашты кончуг кирип орап, ажылынга бердинген, кылган чүүлүн эчизинге чедиргеш амыраар, бир-ле чүүл кыла бергенде, могап-шылаарын билбес, шевергини кончуг коллегазын кады ажылдап турар ажилдакчыларының хүндүлээри кончуг. Лариса Сынааевна Монгуш чүгле ажил-агый дээш шыңгы негелделиг боордан аңгыда, берге үелерде кижиниң сагыш-сеткилин дыңнап, үлежип билир, чылыг-чымчак сөс-биле-даа дузазын када кааптар кижин.

Лариса Сынааевна Россияның Суд приставтарының Федералдыг албанының Тыва Республикада Эргелелин удуртукчузунун ораакчызы. Россия Федерациязының Чазаның «2007-2011 чылдарда суд системаның сайзыралы» тускай сорулгалыг федералдыг программда планнаттыг иити хемчеглер комплекзинде күүселде бүдүрүлгезиниң шупту чорудулгазын автоматчыдары болгаш информатисттер болдуруу көрдүнгөн. Ол программаче бүгү суд приставтарының албанын компьютер техниказы-биле хандыраары, тус чериниң саналга четкизин тургузары, теле-харылзаа чорударын база киирген. Ынчангаш «Суд приставы» комплекстиг программаны тургузар болгаш шингээдир ажилды Эргелел Лариса Сынааевнаның удуртулганы-биле бекиткен деңгелге организастап чоруткан. 149 компьютер саттыг болгаш Эргелелдин административтиг бажынынга тус чериниң саналга четкизин тургузар тудуг-монтаж ажилдары доозулган. Бөгүн ол кылдыгган ажилды түңнөп ора, мында Лариса

Сынааевнаның киирген үлүү канчаар-даа аажок улуг дээрзин демдеглевес аргажок, ол боду черле компьютер талазы-биле билин дыка бекиткен, ажил-агыйның аңгы-аңгы адырларында ажилдаан арга-дуржулгазы улуг болгаш, бөгүнге дээр «Суд приставы» деп нарын комплекстиг программаны ажилдакчылар хандыр билип алырынга дузалажып, чедер-четпестерин айтып берип, сүмезин кадып турар.

Лариса Сынааевна Монгуш Барыин-Хемчик кожуунун Аянгаты школазынга 1968 чылда өөренип киргеш, ону тергип эки өөредилгениң барымдаазы болур алдын медаль-биле дооскаш, Алтайн көдээ ажил-агый институтунун экономика факультетинче дужаап кирип алган. Школага-ла өөредилгеге сундулуг, хөй-ниити ажылынга идепкейлиг чоруп уругга институтка өөренири ындыг-ла берге болбаан, ол ону база тергип эки өөредилге — кызыл диплом-биле дооскан. Чалыы назын чараш өйү болур студент чылдарында институт хөй-ниити ажилдарында, культурлуг хемчеглеринге кириш-

САГЫШ-СЕТКИЛДИ ДЫҢНАП, ҮНӨЛӨП БИЛИР

кен, сонургак, чаа чүлдү белени-биле шингээдир алыр, институтта, чуртта, делегейде чүү болуп турарын доктаамал билир чаңгыскурсчузундан эштери бо-ла сүмө айтыра бээр. Ол оларга, өскелерге-даа бодунун билир чүүлүн күзөлдүрүп биле чугаалап, айтып бээр, дузааргак чаңын ам-даа салбаан кижин.

Лариса Сынааевна институт соонда төрөзүн кожунунун «Хемчик», Барлык совхозтарында кол бухгалтер болуп ажилдап чораан.

1988 чылда Тимирязев аттыг академияга үчтү эртемнериниң башкызы деп мергежил чедип алгаш, Лариса Сынааевна Красноярскин көдээ ажил-агый институтун Тывада салбырынга экономика эртемнериниң башкызынга ажилдаан.

Эртем-билигин чедип алган-даа бол, үргүлчү дилээшкнде, амыдыралга, чонга ажыктыг чүлдү кыл-зымза деп бодап чоруп аныяк ажилдакчы Россияның көдээ ажил-агый академиязының Сибирьде салбырының аспирантуразынче дужаап кирген. Аспирант ажылының шенелдезин херек кырында чорудары-биле Барыин-Хемчик кожунунун «Аянгаты» совхозунун директорунга ажилдааш, «Аграр-үлөтпүрлүг каттыжыыш-кынарга ажил-агый чорударының

хевирлерин экижидери» деп темага эртем чадазы алыр дээш кылган эртем-шинчилел ажылының эге камгалалын кылып алган. Россияның көдээ ажил-агый академиязының Сибирь салбырының эртем-практиктиг конференцияларының чыындыларында аграр-үлөтпүр комплекзиниң темазына бижээн чүлдери парлаттыгган.

1993 чылдың декабрь айда чону Лариса Сынааевнаны Тыва Республиканың Дээди Хуралының Хоойлужулга палатазының депутатынга сонгуп алган. Депутат ажылын күүсетпишаан, Дээди Хуралдың экономика политиказының комитетиниң даргазының ораакчызынга ажилдаан.

Оон соонда, Лариса Сынааевна арга-дуржулгазы улуг, саң-хөө талазы-биле эртем-билини шыырак болгаш, Тыва Республиканың Чазаның Даргазының ораакчызынга, Россияның Тыва Республикада Пенсия фондузунун удуртукчузунун ораакчызынга, көдээ ажил-агый яамызының сайыдынга, Тыва Республиканың күрүнө чагыларынның талазы-биле удуртулга чорудар яамының сайыдынга, саң-хөө яамызының бирги ораакчызынга ажилдап, республиканың сайзыралына байлак арга-дуржулгазы-биле улуг үлүг-хуузу

кирген.

Эрткен чылын ол үшкү дээди эртем юрист мергежилин Новосибирскин экономика болгаш эргелел талазы-биле күрүнө университетинге бот-өөредилге-биле чедип ап, доосканы — аныяк-өскенге эртем-билиг дээш чүткүлге, сорулгага үлөгер-чижек боору чугаажок.

Лариса Сынааевна ажылынга бердинген, холга туткан чүүлүн эчизинге чедирер дээш ажилдап чоруур күрүнө ажилдакчызы боорда, ол үш уругун эргим авазы, 2 уйнуктарын кырган-авазы. Улуг кызы Долааназы Москваның күрүнениң социал университетинге социал ажилдакчы деп мергежилди чедип алгаш, Кызыл хоорайда Пенсия фондузунун эргелелинде специалист. Олгу Энер Новосибирск хоорайда Россияның көдээ ажил-агый академиязын чедишкенин дооскаш, Тыва Республиканың Экономика яамызында ажилдап турар. Хеймереги Ценд-Аюуш — школачы.

Чаңгыс черге олут орбас, эрешоваа чаны-биле ол альпинизм, хая-даш үнери дээр ышкаш спорттук бо нарын хевирлерин сонургаар. «ССРЭ-ниң альпинизми» херек демдээниң эдилекчизи.

Анна СВЕТЛИЧНАЯ.

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ЧАЗААНЫҢ ДОКТААЛЫ

«Күш-ажылдың хоочуну» атты тыпсырының дугайында

2008 чылдың февраль 18-те №88 Кызыл хоорай

Тыва Республиканың 2006 чылдың июль 13-те «Тыва Республикага «Күш-ажылдың хоочуну» атты тыпсырының чурумунун болгаш негелделериниң дугайында» №1891 УХ-1 Хоойлуга дүүштүр Тыва Республиканың Чазаның доктаадыры болза:

1. ССРЭ-ниң, Россия Федерациязының, Тыва Республиканың Чазаның шаңналдарын алган болгаш ведомствонун күш-ажылынга шыгаралдың демдээр алган кижилерге «Күш-ажылдың хоочуну» атты тыпсыр:
Кызыл хоорайдан — 104 хоочуннар (№1 капсырылга);
Ак-Довурак хоорайдан — 4 хоочуннар (№2 капсырылга);
Бай-Тайга кожундан — 7 хоочуннар (№3 капсырылга);
Барыин-Хемчик кожундан — 21 хоочуннар (№4 капсырылга);
Чөөн-Хемчик кожундан — 35 хоочуннар (№5 капсырылга);
Каа-Хем кожундан — 18 хоочуннар (№6

капсырылга);
Кызыл кожун — 48 хоочуннар (№7 капсырылга);
Мөңгүн-Тайга кожундан — 17 хоочуннар (№8 капсырылга);
Бий-Хем кожундан — 4 хоочуннар (№9 капсырылга);
Сүт-Хөл кожундан — 8 хоочуннар (№10 капсырылга);
Танды кожундан — 17 хоочуннар (№11 капсырылга);
Тес-Хем кожундан — 16 хоочуннар (№12 капсырылга);
Току кожундан — 9 хоочуннар (№13 капсырылга);
Улуг-Хем кожун — 4 хоочуннар (№14 капсырылга) тыпсыр.
2. Бо доктаалды «Шын» болгаш «Тувинская правда» солуннарына парлаар.
Тыва Республиканың Чазаның Даргазының бирги ораакчызы Ш.ИРГИТ.

Тыва Республиканың Чазаның 2008 чылдың февраль 18-те №88 доктаалына №1 капсырылга

Тыва Республиканың Кызыл хоорайының талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлөптий болган кижилерниң

ДАҢЗЫЗЫ

Ч/е №	Фамилиязы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Шаңналының хевирин болгаш ону тыывыскан хүнү	Күш-ажыл стажы
-------	------------------------------	-------------------	--	----------------

1. Любовь Васильевна Аракчаа 1958 «Россия Федерациязының ниити өөредилгезиниң хүндүлүг ажилдакчызы» Россия Федерациязының Өөредилге яамызының Херек демдээ, 08.01.2002 ч. 32
2. Виктор Викторович Астахов 1966 «Ажыл-албанынга ачы-хавыязы дээш» Россия Федерациязының Юстиция яамызының II чаданың медалы, 10.07.2006 ч. 22
3. Михаил Федорович Андрейчик 1942 «Эртем болгаш башкы ажил-чорудулгазынга ачы-хавыязы, бекит мергежилдиң специалистерни белеткээринге салышкыны дээш» Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының Хүндүлел бижин, 06.03.2007 ч. 46
4. Наталья Павловна Анощенко 1950 «ИХЯ-ның 200 харлааны» медаль, 05.06.2002 ч. 32
5. Тамара Ивановна Бардукова 1949 «Бүгү Россияның өртке удур эки тура ниитилели» Россия Федерациязының Иштики херектер яамызының Ниити Россияның хөй-ниити организациязының «Ниитилелдин хүндүлүг кежигүнү» Херек демдээ, 11.09.2007 ч. 36
6. Татьяна Леонидовна Бурдина 1949 «Ажыл-албанынга ачы-хавыязы дээш» Россия Федерациязының Иштики херектер яамызының медалы, 7.11.2007 ч. 39
7. Владимир Баринвич Багай-оол 1951 «Культура адырынга ак сеткилдиг болгаш профэвилелге идепкейлиг ажылы дээш» Культура ажилдакчыларының Россияның профэвилелин Хүндүлел бижин, 24.04.2007 ч. 34

8. Наталья Ивановна Бакунович 1960 «Россия Федерациязының Пенсия фондузунун системаның организастаарынга, тургустунарынга болгаш хөгжүдеринге улуг салышкыны дээш» Россия Федерациязының Пенсия фондузунун Хүндүлел бижин, 05.11.2002 ч. 28
9. Владимир Семенович Бельков 1954 «Хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы, күш-ажылчы хүлээлгелерин үлөргөргү күүсеткени дээш база Чуртталга-коммунал ажил-агый ажилдакчызының хүнү таварыштыр» Тудуг болгаш чуртталга-коммунал комплекзиниң талазы-биле Россия Федерациязының Күрүнө комитетиниң Хүндүлел бижин, 16.03.2000 ч. 34
10. Евгений Владимирович Бородин 1952 ч. «Күш-ажылчы шыгарал дээш» медаль, ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелин Президентинун Чарлы, 22.05.1986 ч. 35
11. Серемаа Очуровна Буга 1945 «Ие болурунун медалы», ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелин Президентинун Чарлы, 17.12.1978 ч. 32
12. Галина Трофимовна Бурмакина 1951 «Россияның ИХЯ-ның 200 харлааны» Россия Федерациязының Иштики херектер яамызының медалы 34
13. Нина Георгиевна Будко 1948 «Тудуг адырынга ачы-хууда киирген улуг салышкыны, хөй чылдарда болгаш үр-түннелдиг ажылы дээш» Россия Федерациязының Тудуг яамызының Хүндүлел бижин, 22.07.1999 ч. 38
14. Ирина Ивановна Вагина 1966 «Ада-чуртун авиациязының хөгжүлдэинге идепкейлиг киржилгези дээш база 1923 — 2003 чылдарда Россияның Хамааты авиациязының 80 харлааны-биле холбаштыр» Россия Федерациязының Транспорт яамызының Хүндүлел бижин, 29.01.2003 ч. 22
15. Наталья Владимировна Валева 1962 «Өөредилге адырында ачы-хавыязы дээш» Рос-

сия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының Херек демдээ, 19.02.2004 ч. 25

16. Елена Викторовна Васильева 1958 «Көдээ ажил-агыйның хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» Россия Федерациязының Көдээ ажил-агый болгаш аш-чем яамызының Хүндүлел бижин 29

17. Олег Васильевич Володкин 1962 «Кадык камгалал адырында ачы-хавыязы болгаш хөй чылдарда үр-түннелдиг ажылы дээш» Россия Федерациязының Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдэ яамызының Хүндүлел бижин 22
18. Клавдия Петровна Гаджиева 1949 «XI беш чылдың шалыпчызы» БЛКАЧ-ниң ТК-ның Херек демдээ, 22.04.1978 ч. 28

19. Улиния Яковлевна Горева 1950 «Камгалал яамызы 200 харлаан» Россия Федерациязының Камгалал яамызының медалы, 30.08.2002 ч. 37

20. Юрий Станиславович Горбунов 1954 «Ажыл-албанынга ачы-хавыязы дээш» Россия Федерациязының Хамааты камгалалының херектериниң, онза байдалдар болгаш чайгаар болур халаттар узуткаар талазы-биле яамының медалы, 30.06.2006 ч. 35

21. Сергей Константинович Гнусарев 1953 «Төлөптий ажил-албаны дээш» ССРЭ-ниң Иштики херектер яамызының III чаданың медалы, 30.06.2006 ч. 35

22. Антонина Борбак-Хунаевна Данзы-Белек 1949 II чаданың «Ие болурунун медалы», ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелин Президентинун Чарлы, 22.04.1988 ч. 32

23. Татьяна Оюновна Давакай 1951 «Россия Федерациязының ниити өөредилгезиниң хүндүлүг ажилдакчызы» Россия Федерациязының Өөредилге яамызының Херек демдээ, 08.01.2002 ч. 35

24. Владимир Васильевич Демин 1954 «Тоску беш чылдың шалыпчызы» РСФСР-ниң Автотранспорт яамызының Херек демдээ, 18.12.1975 ч. 35

25. Ольга Иннокентьевна Дугарова 1959 «XI беш чылдың шалыпчызы» БЛКАЧ-ниң ТК-ның Херек демдээ, 22.03.1977 ч. 27

26. Валерий Павлович Дружков 1953 «Геология адырынга хөй чылдарда үр-түннелдиг ажылы, Россияның минерал-чиг эт баазыын хөгжүдеринге ачы-хууда улуг салышкыны дээш база «Геологтар хүнү» профессионал байырлалды байырлап турары-биле холбаштыр» Россия Федерациязының Бойдус курлавырларының яамызының Хүндүлел бижин, 23.03.2007 ч. 32

27. Татьяна Николаевна Дерягина 1959 «Россияның профэвилелдериниң 100 харлааны» Россияның Хамааты профэвилелдер федерациязының юбилейлиг медалы, 24.11.2004 ч. 28

28. Владимир Уржутлойович Донгак 1950 «Парлалга адырынга хөй чылдарда үр-түннелдиг ажылы дээш» Россия Федерациязының Культура болгаш массалыг коммуникация яамызының Хүндүлел бижин, 15.11.2007 ч. 35

29. Людмила Петровна Дуюн 1955 «Кадык камгалалының тергипини» Россия Федерациязының Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдэ яамызының Херек демдээ, 04.07.2007 ч. 33

30. Эльвира Ложановна Дежитмаа 1957 «Республиканың социал-экономиктиг хөгжүлдэинге улуг салышкыны дээш база Россия Федерациязының «составында» Тыва Республиканың киргениниң 60 харлаанынга» Тыва Республиканың юбилейлиг медалы, 06.09.2004 ч. Тыва Рес-

публиканың Чазаның Даргазының Чарлы 31

31. Татьяна Вениаминовна Иванова 1950 «Ажылынга чедип алган чедишкенин дээш» РСФСР-ниң Саң-хөө яамызының Хүндүлел бижин, 03.03.1981 ч. 40

32. Анатолий Дмитриевич Игошин 1950 «1980 чылдың социалистиг маргылдаанын тиилекчи» ССРЭ-ниң Аар индустрияның тудуг яамызының Херек демдээ, 03.10.1980 ч. 35

33. Людмила Алексеевна Ильина 1957 «Тудуг адырының хөгжүлдэинге ачы-хууда улуг салышкыны, хөй чылдарда болгаш үр-түннелдиг ажылы дээш база Тудугжуну хүнү профессионал байырлал-биле холбаштыр» Россия Федерациязының Региону хөгжүлдэ яамызының Хүндүлел бижин, 06.08.2007 ч. 34

34. Марина Владимировна Кукарина 1961 «Тудуг адырының хөгжүлдэинге ачы-хууда улуг салышкыны, хөй чылдарда болгаш үр-түннелдиг ажылы дээш база Тудугжуну хүнү профессионал байырлал-биле холбаштыр» Россия Федерациязының Регион хөгжүлдэиниң яамызының Хүндүлел бижин, 06.08.2007 ч. 27

35. Василий Кекович Кара-Сал 1957 «Өөредилге адырында ачы-хавыязы дээш» Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының Херек демдээ, 16.07.2005 ч. 28

36. Галина Михайловна Ковалова 1957 «Россияның профэвилелдери 100 харлаан» Россияның Хамааты профэвилелдер федерациязының Юбилейлиг медалы, 24.11.2004 ч. 30

37. Тамара Леонидовна Кузьмина 1953 «Россияның профэвилелдери 100 харлаан» Россияның Хамааты профэвилелдер федерациязының Юбилейлиг медалы, 24.11.2004 ч. 30

38. Николай Александрович Карпов 1950 «Россияның хамааты авиациязының 80 харлааны» Хамааты авиациязының күрүнө албанының Юбилейлиг медалы, 06.02.2003 ч. 39

39. Клара Монгушевна Конгар-Сүрүн 1942 III чаданың «Иениң алдары» медалы, 18.11.1982 ч. Дээди Советтин Президентинун Чарлы 32

40. Виталий Иванович Кузнецов 1953 «Күш-ажылчы хүлээлгелерин күүседиринге бекит мергежилдиң белеткелин быжыглаарынга ачы-хууда салышкыны дээш» Россия Федерациязының Камгалал яамызының Хүндүлел бижин, 19.09.2007 ч. 34

41. Чодураа Элзей-ооловна Куулар 1966 «2002 чылдың Чурттакчы чонунун чизезинге идепкейлиг киржилгези дээш» Россияның Күрүнө статистиказының Херек демдээ, 17.09.2003 ч. 23

42. Наталья Аврековна Кадралиева 1953 «Республиканың социал-экономиктиг хөгжүлдэинге улуг салышкыны дээш база Россия Федерациязының составында Тыва Республиканың киргениниң 60 харлаанынга тураскааткан» Тыва Республиканың Юбилейлиг медалы, 06.09.2004 чылда Тыва Республиканың Чазаның Даргазының Чарлы 33

43. Мария Прокофьевна Лютяева 1934 «1941-1945 чч. Ада-чуртун Улуг дайынынга тиилелгениң 50 харлааны» медаль, 12.02.1995 ч. Россия Федерациязының Президентинун Чарлы 33

44. Лидия Егоровна Мамедова 1959 «Кадык камгалал адырында ачы-хавыязы болгаш хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» Россия Федерациязының Энергетика яамызының Хүндүлел бижин, 30.10.2002 ч. 35

45. Владимир Григорьевич Мамаш 1954 «Одалга-энергетика комплекзин хөгжүдерин-

ге ачы-хавыязы дээш» Россия Федерациязы-ның Энергетика яамызының Хүндүлел бижи, 30.10.2002 ч. 35

46. Наталья Александровна Мамаш 1959 «Россияның чыгыс ай энергетика системасын хөгжүдериңе ачы-хавыязы дээш» Ажык акционерлиг энергетика болгаш электрификация ниитилелин Хүндүлел бижи, 2.12.2004ч. 25

47. Мария Климентьевна Макарова 1962 «Профэвилелдерге хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы болгаш идепкейлиг ажылы дээш» Россияның хамаарышпас профэвилелдеринин федерациязының Хүндүлел бижи, 22.10.2004ч. 28

48. Наталья Дмитриевна Миханович 1956 III чадааның «Ажыл-албаны дээш» Россия Федерациязының Юстиция яамызының медалы, 03.06.2003 ч. 49

49. Владимир Киим-оолович Монгуш 1959 «Россияның ИХА-ның 200 харлааны» Россия Федерациязының Иштики херектер яамызының Хөрек демдээ, 19.11.2002ч. 27

50. Маргарита Оссур-ооловна Мижит 1964 «Хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы дээш» Россия Федерациязының Кадык камгалал болгаш социал хандырылга яамызының Хүндүлел бижи, 29.12.2005 ч. 25

51. Вера Достай-ооловна Монгуш 1961 «Россияның хергелел кооперациязынга ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» Россия Федерациязының Хергелел кооперациязының төп эвилелин Хөрек демдээ, 15.06.2007ч. 27

52. Наталья Бегзиевна Ооржак 1955 «Россияның хергелел кооперациязынга ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» Россия Федерациязының Хергелел кооперациязының төп эвилелин Хөрек демдээ, 15.06.2007ч. 28

53. Саяна Санчир-ооловна Ооржак 1965 «Россияның хергелел кооперациязынга ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» Россия Федерациязының Хергелел кооперациязының төп эвилелин Хөрек демдээ, 15.06.2007ч. 22

54. Сергей Билчирович Ооржак 1955 «Россияның ИХА-ның 200 харлааны» Россия Федерациязының Иштики херектер яамызының медалы, 05.06.2002 ч. 25

55. Сергей Федорович Овсянников 1962 III чадааның «Төлөпиг алжыл-албаны дээш»

56. Галина Ивановна Овсянникова 1962 «1986 чылдың социалист чарыштарының тиелекчизи» ССРЭ-нің Иштики херектер яамызының Хүндүлел диплому, 11.03.1987 ч. 25

57. Екатерина Чимит-ооловна Ондар-оол 1955 «Култура адырынга хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы дээш» Россия Федерациязының Хергелел кооперациязының төп эвилелин Хөрек демдээ, 15.06.2007 ч. 30

58. Глафира Тимофеевна Парфенова 1957 «Харылзаанын мастери» Россия Федерациязының Харылзаа болгаш информация талазы-биле яамызының Хүндүлел ады, 11.04.2003 ч. 28

59. Нина Петровна Санникова 1953 «Россия Федерациязының профессионал эге өөредилгенин хөндүлүг ажилдакчызы» Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының Хөрек демдээ, 38

60. Глафира Декилежикова Сарыглар 1961 «Хергелел кооперациязынга 20 чыл иштинде төлөпиг ажылы» Россия Федерациязының Хергелел ниитилелдеринин төп эвилелин Хөрек демдээ, 15.06.2007 ч. 30

61. Любовь Дарьевна Сарыглар 1962 «Россия Федерациязының хергелел кооперациязының хоочуну» Россия Федерациязының Хергелел ниитилелдеринин төп эвилелин Хүндүлел ады, 15.06.2007 ч. 27

62. Айлана Кызыл-ооловна Сат 1966 «Хергелел кооперациязынга хөй чылдарда үрө-түннелдиг күш-ажылы дээш» Делегейини кооперация хуну таварыштыр» Россия Федерациязының Хергелел ниитилелдеринин төп эвилелин Хүндүлел бижи, 15.06.2007 ч. 22

63. Вера Огулгеевна Серен 1953 «Профэвилелге хөй чылдарда идепкейлиг ажылы дээш» Россия Федерациязының Улусчу эртем ажилдакчыларының профэвилелин Хүндүлел бижи, 35

64. Раиса Достай-ооловна Саая 1957 «Кадык камгалалының адырында болгаш хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» Россия Федерациязының кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдө яамызының Хүндүлел бижи, 26.07.2007 ч. 32

65. Антонина Кыргыс-ооловна Салчак 1957 «Харылзаанын мастери» Россия Федерациязының информация технология болгаш харылзаа яамызының Хүндүлел ады, 19.11.2007 ч. 33

66. Ольга Седип-ооловна Сандак 1958 «Өөредилге адырында ачы-хавыязы дээш» Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының Хөрек демдээ, 03.10.2006 ч. 28

67. Лариса Экендеевна Сат 1957 «Өөредилге адырында ачы-хавыязы дээш» Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының Хөрек демдээ, 03.10.2006 ч. 28

68. Алевтина Доржуевна Сундуй 1954 «Өөредилге адырында ачы-хавыязы дээш» Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының Хөрек демдээ, 12.03.1998 ч. 29

69. Ольга Григорьевна Сморгунова 1966 «РФП-ның 10 чылдааны» Россия Федерациязының Пенсия фондузунун Юбилейлиг демдээ, 01.12.2000 ч. 22

70. Светлана Николаевна Струкова 1954 «XI беш чылдың шалыпчызы» БЛКАЧ-ның ТК-ның Хөрек демдээ, 22.09.1978 ч. 28

71. Ирина Даяевна Самдан 1958 «Республиканың социал-экономика хөгжүлдэинге улуг салышкыны дээш» Россия Федерациязының составыга Тыва Республиканың киргениниң 60 чылы» Юбилейлиг медаль, 06.09.2004 чылда Тыва Республиканың Чарлыы 27

72. Наталья Мижит-ооловна Салчак 1959 «Республиканың социал-экономика хөгжүлдэинге улуг салышкыны дээш» Россия Федерациязының составыга Тыва Республиканың киргениниң 60 чылы» Юбилейлиг медаль, 06.09.2004 чылда Тыва Республиканың

Чазаның Даргазының Чарлыы 25

73. Валентина Васильевна Седип 1951 «Хөй чылдарда, шылгарангай күш-ажылы болгаш Тыва Республиканың чурттакчы чонунун социал магадылалын камгалаар талазы-биле амы-хууда салышкыны дээш» Бүгү-россияның инвалидтер ниитилелин Баштаар черинин Хүндүлел бижи, 03.12.2007 ч. 32

74. Иван Кириллович Тишков 1947 «Агаар транспортунун тергини» Россия Федерациязының Федералдыг авиация албанының Хөрек демдээ, 12.08.1998 ч. 36

75. Владимир Салчак-оол Тока 1942 «Москва хоорайга Тыва АССР-ниң Литература болгаш уран чуул хуннерин эрттиреринин идепкейлиг киржилгези дээш» РСФСР-ниң Култура яамызының Хүндүлел бижи, 1986 ч. 43

76. Галина Сандыковна Тока 1947 «Ада-чуртун Улуг дайынынга совет чонун Тиригезинин 40 чылын байырлаарын белеткежиринге болгаш эрттиреринге идепкейлиг киржилгези дээш» РСФСР-ниң Култура яамызының Хүндүлел бижи, 1985 ч. 40

77. Валерий Алексеевич Тажима 1955 «Күш-култураның болгаш спорттун тергини» Россия Федерациязының Күш-култура болгаш спорт талазы-биле федералдыг агентилелдин Хөрек демдээ, 13.11.2005 ч. 26

78. Надежда Чоодуевна Тарыма 1955 III чадааның «Кызыгаар ажил-албанын тергини» Хөрек демдээ, Россия Федерациязының ФАЧ-тын Кызыгаар ажил-албаны, 27.11.2007 ч. 34

79. Мулалым Ибрагимович Тимурбаев 1948 «Суд приставтарының федералдыг албанының 10 чылы» Россия Федерациязының Юстиция яамызының медалы, 15.10.2007ч. 43

80. Татьяна Мөңгеевна Тутаев 1960 «Кадык камгалал адырында ачы-хавыязы болгаш хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» Россия Федерациязының Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдө яамызының Хүндүлел бижи, 26.07.2007 ч. 23

81. Аркадий Борисович Талтаев 1953 «2006 чылдың Бүгү-россияның көдээ ажил-агы чизезин эрттиреринге ачы-хавыязы дээш» Күрүнениң статистиказының федералдыг албанының медалы, 29.12.2006 ч. 29

82. Виктор Павлович Тихонов 1954 «Дайынчы болгаш политиктиг белеткеге тергин чедишкенин, ССРЭ-ниң Чепсектег Күштеринин хурузленинге үлгерилг корум-чуруму болгаш шылгарангай албаны дээш» Хүндүлел бижи, №55557 Шериг кезээ, 22.02.1982 ч. 28

83. Ольга Валентиновна Тихонова 1958 «Россия Федерациязының Пенсия фондузунун системанын организастаарына, тургузарына болгаш хөгжүүрүнге улуг салышкыны дээш» Россия Федерациязының Пенсия фондузунун Хүндүлел бижи, 29.12.2005 ч. 27

84. Дугар-оол Шожал-Даржаевич Хертек 1950 «2002 чылдың Бүгү-россияның чурттакчы чонунун чизезинге идепкейлиг киришкени дээш» Россия Федерациязының Күрүнениң статистиказының Хөрек демдээ, 30.12.1998 ч. 29

85. Александр Сагдыевич Хертек 1952 «Културага чедишкенин дээш» Россия Федерациязының Култура яамызының Хөрек демдээ, 30.12.1998 ч. 27

86. Владимир Шожалович Хомушук 1951 «Ада-чурттуң полиграфия адырынга хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы, бедик мергежили дээш» Россия Федерациязының Парламент болгаш массалыг коммуникацияның федералдыг агентилелин Хүндүлел бижи, 25.04.2007ч. 36

87. Эрес-оол Мөңге-Назынович Ховалыг 1958 «Хергелелдер кооперациязынга хөй чылдарда үрө-түннелдиг күш-ажылы дээш» Делегейини кооперация хунунун 85 чылдааны-биле холбаштыр» Россия Федерациязының Хергелелдер ниитилелин Төп эвилелин Хүндүлел бижи, 15.06.2007 ч. 26

88. Сергей Иванович Чашин 1948 «Транспорт херекселдерин үе-шаанда белеткели, тараа ажалдазынга оларны таптыг ажылааны дээш» «Автомобиль транспортунун ажилдакчызының хуну» байырлал таварыштыр» РСФСР-ниң Көдээ ажил-агы яамызының Хүндүлел бижи, 17.10.1979 ч. 40

89. Галина Федоровна Чашина 1952 «Кадык камгалал адырында ачы-хавыязы база хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы дээш» Россия Федерациязының Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдө яамызы, 26.07.2007 ч. 34

90. Алевтина Хаявеевна Чадамба 1959 «Россия Федерациязының Өөредилге адырында ачы-хавыязы дээш» Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының Хүндүлел бижи, 26

91. Клим Чоодуевич Чадамба 1939 «Күш-култура болгаш спорттун тергини» Россия Федерациязының Күш-култура болгаш туризм талазы-биле Күрүнениң комитетинин Хөрек демдээ, 30.09.1997 ч. 51

92. Татьяна Владимировна Чупина 1959 «Профэвилелге ак сеткилдиг ажылы дээш» Россияның харылзаа ажилдакчыларының профэвилелин Хүндүлел бижи, 1997 ч. 31

93. Екатерина Ильинична Чаптыкова 1953 «Харылзаанын мастери» Россия Федерациязының информация технология болгаш харылзаанын Хүндүлел ады, 12.10.2007 ч. 32

94. Шалва Григорьевна Чаава 1948 «Озалондак чок ажылы дээш» РСФСР-ниң Автомобиль транспортунун яамызының болгаш автомобиль транспортунун болгаш шосселиг оруктарын ажилчыларының профэвилелин ТК-ның Президиумунун Хөрек демдээ, 22.08.1999ч. 33

95. Олег Викторович Чекашин 1952 «I чадааның «Ажыл-албанынга ачы-хавыязы дээш» Россия Федерациязының Иштики херектер яамызының медалы, 23.04.2004 ч. 36

96. Надежда Яковлевна Шаламова 1957 «Өөредилге-кижизилге болгаш өөредилге чорудулганын организастаарына болгаш экижидеринге улуг чедишкенин, анык бедик мергежилдиг специалисттерни кижизилде-богаш өөредир талазы-биле улуг ажылы дээш» Россия Федерациязының Өөредилге яамызы-

ның Хүндүлел бижи, 19.11.2004 ч. 33

97. Любовь Петровна Щегонина 1948 «Бүгү-россияның өртке удур ниитилелин эки турачы ниитилели» Ниити Россияның хөй-ниити организациязының «Ниитилелдин хундүлүг кижигуну» Хөрек демдээ, 11.09.2007 ч. 41

98. Татьяна Николаевна Евтушенко 1945 «Хоочуннар шимчээшкенин хөгжүдөр талазы-биле хөй-ниити идепкейлиг ажил-чорудулганы дээш» Россияның дайынның болгаш шериг албанының хоочуннарының комитетинин Хүндүлел бижи, 28.06.2007 ч. 39

99. Людмила Ивановна Ефанова 1958 «Тудуг адырын хөгжүдериңе амы-хууда улуг салышкыны, хөй чылдарда болгаш үрө-түннелдиг ажылы дээш» Тудуг хуну профессионал байырлал-биле холбаштыр» Россия Федерациязының Девискээр хөгжүлдэинин яамызы, 06.08.2007 ч. 31

100. Наталья Александровна Емашева 1956 «Хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы дээш»

Тыва Республиканың Чазаның 2008 чылдың февраль 18-те №88 доктаалыга №2 капсырылга

Тыва Республиканың Ак-Довурак хоорайының талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлөпиг болган кижилерниң ДАҢЗЫЗЫ

Ч/е №	Фамилиязы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Шаңналының хевирин болгаш ону тывыскаан хуну	Күш-ажыл стажы
-------	------------------------------	-------------------	--	----------------

1. Иван Чотпун-оолович Монгуш 1961 «Шериг тудуунун тергини» Хөрек демдээ, ССРЭ-ниң Камгалал яамызының 907 шеригжи-тудуг отряды, 07.08.1981ч. 20

2. Светлана Кыргыс-оол Сумучу 1953 «2006 чылдың Бүгү-россияның көдээ ажил-агы чизезинге идепкейлиг киржилгези дээш» Россия

Тыва Республиканың Чазаның 2008 чылдың февраль 18-те №88 доктаалыга №3 капсырылга

Тыва Республиканың Бай-Тайга кожунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлөпиг болган кижилерниң ДАҢЗЫЗЫ

Ч/е №	Фамилиязы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Шаңналының хевирин болгаш ону тывыскаан хуну	Күш-ажыл стажы
-------	------------------------------	-------------------	--	----------------

1. Дадар-оол Хертекович Дамдынчап 1947 «1976 чылдың социалист чарыштарын тиелекчизи» ССРЭ-ниң Көдээ ажил-агы яамызының болгаш көдээ ажил-агының болгаш белеткелини ажилчыларының болгаш ажилдакчыларының профэвилелин ТК-ның Хөрек демдээ, 04.03.1977ч. 37

2. Дензенаа Хереловна Манзырыкчы 1954 «Профэвилелге хөй чылдарда идепкейлиг ажылы дээш» Россия Федерациязының улусчу өөредилгенин болгаш эртемниң Төп комитетинин Президиумунун Хүндүлел бижи, 10.05.2007 ч.31

3. Клара Кужугетовна Дилгичек 1962 «Алдын холдарлыг мастер» БЛКАЭ-ның ТК-ның Хө-

Тыва Республиканың Чазаның 2008 чылдың февраль 18-те №88 доктаалыга №4 капсырылга

Тыва Республиканың Барың-Хемчик кожунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлөпиг болган кижилерниң ДАҢЗЫЗЫ

Ч/е №	Фамилиязы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Шаңналының хевирин болгаш ону тывыскаан хуну	Күш-ажыл стажы
-------	------------------------------	-------------------	--	----------------

1. Марина Шойдановна Дассык 1966 «РФ-тин харылзаа ажилдакчыларының Ниити Россияның профэвилелинге хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы, ажилдакчыларын социал-күш-ажылчы эргелерин болгаш сонургалдарын камгалаар талазы-биле идепкейлиг туружу дээш» Тыва Республиканың профэвилелин ТК-ның Хөрек демдээ, 04.03.1977ч. 37

2. Дензенаа Хереловна Манзырыкчы 1954 «Профэвилелге хөй чылдарда идепкейлиг ажылы дээш» Россия Федерациязының улусчу өөредилгенин болгаш эртемниң Төп комитетинин Президиумунун Хүндүлел бижи, 10.05.2007 ч.31

3. Татьяна Константиновна Кокуудей 1963 «РФ-тин Пенсия фондузунун системанын организастаарына, тургузарына болгаш хөгжүдериңе улуг салышкыны дээш» Тускайлаттынган учет системанын тургусканын 10 чылы-биле холбаштыр» Россия Федерациязының Пенсия фондузунун Хүндүлел бижи, 20.07.2005ч. 26

4. Оюмаа Эник-ооловна Куулар 1965 «2006 чылдың Бүгү-россияның көдээ ажил-агы чизезинге идепкейлиг киржилгези дээш» Россия Федерациязының Күрүнениң статистиказының федералдыг албанының Хөрек демдээ, 29.12.2006 ч. 26

5. Тамара Тадар-ооловна Монгуш 1952 «II чадааның «Иенин медалы». ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиумунун 26.06.1981 ч. 39

6. Антонина Андреевна Монгуш 1932 1941-1945ч. тылдың ажил-ишчизи 35

7. Сергей Иванович Манчин 1952 «Хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы, күш-ажылынга бедик чедишкенин дээш» Тыва Республиканың ажилдакчызының хунунун байырлалы таварыштыр» Россия Федерациязының Арга-арыг ажил-агы-иынын федералдыг агентилелин Хүндүлел бижи, 28

8. Роланда Дмитриевна Монгуш 1958 «2006 чылдың Бүгү-россияның көдээ ажил-агы чизезинге идепкейлиг киржилгези дээш» Россия

Россия Федерациязының Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдө яамызының Хүндүлел бижи, 28.02.2007 ч. 27

101. Виктор Юрьевич Емельянович 1960 «Россияның профэвилелдеринин 100 чылы» Россияның профэвилелдеринин хамаарышпас федерациязының Юбилейлиг медалы, 24.11.2004ч. 27

102. Владимир Георгиевич Филиппов 1958 «Милицияның тергини» ССРЭ-ниң Иштики херектер яамызының Хөрек демдээ, 24.02.1998 ч. 29

103. Николай Алексеевич Фадеев 1950 «Хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы дээш» Тыва Республиканың составыга Тыва Республиканың киргениниң 60 чылдааны болгаш Кызыл хоорайны үндээлзизинин 90 чылы» Юбилейлиг медаль, 08.09.2004 ч. 41

104. Надежда Николаевна Ярлыкова 1957 «XI беш чылдың шалыпчызы» БЛКАЭ-ның ТК-ның Хөрек демдээ, 27.07.1984ч. 29

зинге идепкейлиг киржилгези дээш» Күрүнениң статистиказының федералдыг албанының Хөрек демдээ, 25

3. Алексей Иванович Тимофеев 1951 «Күш-ажылчы ачы-хавыязы дээш» медаль, 16.12.1972 ч. ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиумунун Чарлыы, 26

4. Севи́л Багай-оолович Чылбар-оол 1959 «Хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» Россия Федерациязының Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдө яамызының Хүндүлел бижи, 29.05.2005 ч. 29

рек демдээ, 31.01.1986ч. 27

4. Галина Кудерова Монгуш 1956 «2006 чылдың Бүгү-россияның көдээ ажил-агы чизезин эрттиреринге ачы-хавыязы дээш» Күрүнениң статистиказының федералдыг албанының медалы, 29.12.2006ч. 33

5. Елена Чорбааевна Очур-оол 1958 «2002 чылдың Бүгү-россияның чурттакчы чонунун чизезинге идепкейлиг киржилгези дээш» Россияның Күрүнениң статистиказының Хөрек демдээ, 17.09.2003 ч. 31

6. Кан-оол Ламажыкович Хертек 1942 «Ада-чуртун Улуг дайынынга Тиригезинин 20 чылы» ССРЭ-ниң Шериг-комиссариатының юбилейлиг медалы, 30.04.1966 ч. 36

7. Лариса-Очуровна Хертек 1959 ч. «2002 чылдың Бүгү-россияның чурттакчы чонунун чизезинге идепкейлиг киржилгези дээш» Россияның Күрүнениң статистиказының Хөрек демдээ, 17.09.2003 ч. 27

Тыва Республиканың Чазаның 2008 чылдың февраль 18-те №88 доктаалыга №4 капсырылга

Тыва Республиканың Барың-Хемчик кожунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлөпиг болган кижилерниң ДАҢЗЫЗЫ

Ч/е №	Фамилиязы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Шаңналының хевирин болгаш ону тывыскаан хуну	Күш-ажыл стажы
-------	------------------------------	-------------------	--	----------------

1. Марина Шойдановна Дассык 1966 «РФ-тин харылзаа ажилдакчыларының Ниити Россияның профэвилелинге хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы, ажилдакчыларын социал-күш-ажылчы эргелерин болгаш сонургалдарын камгалаар талазы-биле идепкейлиг туружу дээш» Тыва Республиканың профэвилелин ТК-ның Хөрек демдээ, 04.03.1977ч. 37

2. Дензенаа Хереловна Манзырыкчы 1954 «Профэвилелге хөй чылдарда идепкейлиг ажылы дээш» Россия Федерациязының улусчу өөредилгенин болгаш эртемниң Төп комитетинин Президиумунун Хүндүлел бижи, 10.05.2007 ч.31

3. Татьяна Константиновна Кокуудей 1963 «РФ-тин Пенсия фондузунун системанын организастаарына, тургузарына болгаш хөгжүдериңе улуг салышкыны дээш» Тускайлаттынган учет системанын тургусканын 10 чылы-биле холбаштыр» Россия Федерациязының Пенсия

циязының 90 чылы» Россия Федерациясының Коммунисттик партиясының тураккал медалы, 01.10.2007ч. 33

19. Наталья Борашовна Хомушк 1958 «Ачы-хавыязы болгаш хей чылдарда ак сеткилдиг ажылы дээш» Тыва Республиканың юбилейлиг медалы, 14.07.2005 ч. 31

20. Александр Мангаан-оолович Хертек 1962 «Хей чылдарда ак сеткилдиг ажылы, арга-арыг фондузун камгалап арттырар болгаш көвүдөдир

ажылга улуг салышкыны дээш база Тыва Республиканың арга-арыг ажыл-агыйын организастаан хүнүнден бээр 60 чылы-биле хол-баштыр» Россия Федерациясының Бойдус кур-лавырларының Хүндүлел бижиги, 29.01.2005 ч. 27

21. Күжүгет Борашович Эрес-оол 1943 «Ачы-хавыязы болгаш хей чылдарда ак сеткилдиг ажылы дээш» Тыва Республиканың юбилейлиг медалы, 14.07.2005 ч. 44

Тыва Республиканың Чазааның 2008 чылдың февраль 18-те №88 доктаалыга №5 капсырылга

Тыва Республиканың Чөөн-Хемчик кожуунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлептиг болган кижилерниң

ДАҢЗЫЗЫ

Ч/е №	Фамилиязы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Шаңналының хевирин болгаш ону тывыскаан хүнү	Күш-ажыл стажы
-------	------------------------------	-------------------	--	----------------

1. Людмила Владимировна Борисова 1960 «Хей чылдарда ак сеткилдиг ажылы, арга-арыг фондузун камгалап арттырар болгаш көвүдөдир ажылга улуг салышкыны дээш база Тыва Республиканың арга-арыг ажыл-агыйын организастаан хүнүнден бээр 60 чылы-биле хол-баштыр» Россия Федерациясының Бойдус кур-лавырларының Хүндүлел бижиги, 05.09.2005 ч. 27

2. Александра Тарыбаевна Дулуш 1943 «1980 чылдың социалисттик чарыштын тилекчизи» ССРЭ-ниң Сайыттар Чөвүлелиниң Хөрек демдээ, 08.01.1984ч. 23

3. Марина Эзир-ооловна Донгак 1956 III чада-ның «Иениң медалы», 22.06.1990 ч. ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы 22

4. Зоя Хуна-Сарыговна Долаан 1953 II чада-ның «Иениң медалы», 26.07.1979 ч. ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы 26

5. Валерий Донгакович Дас-оол 1952 «Он бирги беш чылдың шалыпчызы» БЛКАЭ-ниң ТК-ның Хөрек демдээ, 18.09.1985ч. 27

6. Дензизаа Чудукеевна Куулар 1947 II чада-ның «Иениң медалы», 26.08.1985 ч. ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы 32

7. Оттук-оол Ондарович Кызыл-оол 1944 «1941-1945чч. Ада-Чурттун Улуг дайынынга Тиел-генин чээрби чылы» Юбилейлиг медаль, ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы, 07.05.1965 ч. 38

8. Чечек Седеновна Куулар 1956 I чада-ның «Иениң медалы», 30.11.1989 ч. ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы 33

9. Татьяна Чамыйлааровна Куулар 1947 II чада-ның «Иениң медалы», 29.04.1987 ч. ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы 28

10. Нина Седен-ооловна Куулар 1951 II чада-ның «Иениң медалы», 13.06.1985 ч. ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы 21

11. Надежда Бүрбүлдеевна Куулар 1964 «2006 чылдың Бүгү-россияның көдээ ажыл-агый чизезин эрттиреринге ачы-хавыязы дээш» Кү-рүне статистиказының Федералдыг албанының медалы, 29.12.2006 ч. 22

12. Лариса Ботуг-ооловна Куулар 1956 II чада-ның «Иениң медалы», 10.10.1988 ч. ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы 33

13. Зоя Артыш-ооловна Куулар 1954 I чада-ның «Иениң медалы», 29.12.1990 ч. ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы 20

14. Джитпаа Чагдыраковна Куулар 1938 I чада-ның «Иениң медалы», 17.12.1975 ч. ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы 27

15. Алдын-кыс Сарыг-ооловна Куулар 1951 II чада-ның «Иениң медалы», 29.12.1990 ч. ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы 33

16. Алдын-кыс Орусовна Куулар 1947 «Он бирги беш чылдың шалыпчызы» БЛКАЭ-ниң ТК-ның Хөрек демдээ, 18.09.1985ч. 33

17. Севил Мокуйлановна Кара-Сал 1936 «Иениң алдары» медаль, 30.11.1974 ч. Дээди Советтин Президиумунун Чарлыы 27

Тыва Республиканың Чазааның 2008 чылдың февраль 18-те №88 доктаалыга №6 капсырылга

Тыва Республиканың Каа-Хем кожуунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлептиг болган кижилерниң

ДАҢЗЫЗЫ

Ч/е №	Фамилиязы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Шаңналының хевирин болгаш ону тывыскаан хүнү	Күш-ажыл стажы
-------	------------------------------	-------------------	--	----------------

1. Татьяна Ивановна Ак-оол 1959 II чада-ның «Иениң медалы», 17.06.1987 ч. ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы 29

2. Алфимина Айжаевна Арта 1954 «2002 чыл-дың Бүгү-россияның чурттакчы чонунун чизе-зинге идепкейлиг киржилгези дээш» Россияның Күрүне статистиказының Хөрек демдээ, 17.09.2003 ч. 30

3. Захар Мкртичевич Григорьян 1952 «Улуг Октябрының Социалисттик революциясының 70 чылынга тураккааткан Бүгү-эвилелдин соци-алисттик чарыжының эн бедик түнелдерин чедип алганы дээш» ССРЭ-ниң Сайыттар Чөвүлелиниң болгаш БЛКАЭ-ниң ТК-ның Хүндүлел бижиги 32

4. Владимир Валентинович Деменков 1970 III чада-ның «Шылгарангай ажыл-албаны дээш» Россия Федерациясының Иштики херектер яамызының медалы, 10.10.2003 ч. 26

5. Мирия Когал-ооловна Деспилдей 1960 «2002 чылдың Бүгү-россияның чурттакчы чо-нунун чизезинге идепкейлиг киржилгези дээш» Россияның Күрүне статистиказының Хөрек демдээ, 17.09.2003 ч. 28

6. Василий Тараевич Дүдүпей 1954 «Беш чылдың аныяк гвардейжизи» БЛКАЭ-ниң ТК-ның Хөрек демдээ, 08.02.1980ч. 33

7. Любовь Николаевна Захарова 1950 «Беш чылдың шалыпчызы» Россияның хереклекчилер эвилелинин Удуртук черинин болгаш күрүне савиглашкыны болгаш хереклекчилер

кооперациязының ажылдакчыларының проф-эвилелиниң ТК-ның Президиумунун Хөрек демдээ, 20.01.1976ч. 33

8. Владимир Григорьевич Захаров 1950 «1975 чылдың социалисттик чарыжының тилекчизи» СЭКП-ниң ТК-ның Хөрек демдээ, 07.09.1976ч. 33

9. Анна Владимировна Крыдина 1947 «Чедип алган күш-ажылчы чедишкенини, хей чыл-дарда ак сеткилдиг ажылы дээш» Россия Фе-дерациясының Транспорт яамызының Хүндүлел бижиги, 10.09.2007 ч. 40

10. Владлен Дмитриевич Кулагин 1935 «Он бирги беш чылдың шалыпчызы» БЛКАЭ-ниң ТК-ның Хөрек демдээ, 18.09.1985ч. 33

11. Мария Афанасьевна Литвиненко 1960 «2006 чылдың Бүгү-россияның көдээ ажыл-агый чизезин эрттиреринге ачы-хавыязы дээш» Күрүне статистиказының Федералдыг албаны-ның медалы, 29.12.2006ч. 27

12. Роза Долдуй-ооловна Монгуш 1958 II чада-ның «Иениң медалы», 28.02.1990 ч. ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы 27

13. Андрей Идамсатович Сат 1961 «Шылга-рангай ажыл-албаны дээш» Россияның Иштики херектер яамызының медалы, 11.10.1995ч. 31

14. Евгений Николаевич Спринг 1967 «ИХЯ-ның 200 чылы» Россия Федерациясының Ишти-ки херектер яамызының медалы, 06.11.2002ч. 29

15. Раиса Сыратовна Оюн 1947 «Хей чылдар-да идепкейлиг ажылы дээш» Россия Федера-циясының улус өөредилгенин болгаш эртемниң ажылдакчыларының профэвилелинин Төп ко-митетинин Хүндүлел бижиги, 10.05.2007 ч. 39

16. Александр Павлович Тимшин 1954 «Рос-сия Федерациясының профессионал-техниктиг өөредилгенин тергитин» Россия Федерация-

зының Өөредилге яамызының болгаш Россия Федерациясының улус өөредилгенин болгаш эртемниң ажылдакчыларының профэвилелиниң Хөрек демдээ, 09.10.1996ч. 39

17. Геннадий Дараевич Тарачи 1946 «1973 чылдың социалисттик чарыштарының тилекчи-

Тыва Республиканың Чазааның 2008 чылдың февраль 18-те №88 доктаалыга №7 капсырылга

Тыва Республиканың Кызыл кожуунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлептиг болган кижилерниң

ДАҢЗЫЗЫ

Ч/е №	Фамилиязы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Шаңналының хевирин болгаш ону тывыскаан хүнү	Күш-ажыл стажы
-------	------------------------------	-------------------	--	----------------

1. Сергей Алексеевич Арсентьев 1961 «Про-фессионал ажыл-чорудулгазында ачы-хавыа-зы, федералдыг почта харылзаазын хөгжүд-еринге амы-хууда салышкыны дээш база ба-йырлыг хүн – «Россияның Почтазы» КФКБ-ниң Россия почтазының хүнүнүн байырлалы-биле холбаштыр» Хүндүлел бижиги, 01.06.2004ч. 28

2. Мария Кыргысевна Биче-оол 1953 III чада-ның «Иениң алдары» орден, 29.05.1987 чыл-да ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 20

3. Екатерина Байкараевна Базыр 1954 III чада-ның «Иениң алдары» орден, 17.06.1983 чыл-да ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 29

4. Анатолий Николаевич Бутаков 1956 «Рес-публиканың социал-экономика хөгжүлдэзин-ге улуг салышкыны дээш база Россия Феде-рацияының составында Тыва Республиканың киргенинден бээр 60 чылынга» Юбилейлиг медаль, 06.09.2004 ч. Тыва Республиканың Чазааның Даргазының Чарлыы 34

5. Мария Степановна Балган 1936 III чада-ның «Иениң алдары» орден, 14.06.1982 чыл-да ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 20

6. Василий Иванович Булатов 1951 «Одалга-энергетика комплексин хөгжүдериңге ачы-ха-выязы дээш» Россия Федерациясының Эне-ргетика яамызының Хүндүлел бижиги, 01.12.2000ч. 38

7. Валерий Петрович Бехтин 1954 «1978 чыл-дың социалисттик чарыштын тилекчизи» ССРЭ-ниң Сайыттар Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тин болгаш БЛКАЭ-ниң ТК-ның Хөрек демдээ, 27.11.1978ч. 24

8. Хафиза Файзрахмановна Бехтина 1954 «Оңу беш чылдың шалыпчызы» ССРЭ-ниң Гео-логия яамызының Хөрек демдээ, 27.11.1978ч. 29

9. Александр Намзыраевич Буурулай 1953 «Профэвилелге хей чылдарда ак сеткилдиг ажылы дээш» Россия Федерациясының күрү-не албан черлеринин болгаш хей-ниити ханды-рылга ажылдакчыларының Профэвилелиниң ТК-ның Президиумунун Хүндүлел бижиги, 10.05.2000 ч. 37

10. Татьяна Яковлевна Белькова 1958 «Рос-сияның Чаңгыс аай энергетика системанын хөг-жүдериңге ачы-хавыязы дээш» Россия Феде-рацияының энергетиказы болгаш электри-фикациязы Россияның ажык акционерлиг ниитилелинин Хүндүлел бижиги, 02.12.2004ч. 31

11. Наталья Тимофеевна Гвоздак 1949 «Хү-ндүлүг радист» Телевидение болгаш радио-дам-чыдылга талазы-биле Россияның Федералдыг албанының Хүндүлүг ады, 23.07.1997ч. 40

12. Николай Васильевич Дегнега 1941 «Озал-ондак чок ажылы дээш» РСФСР-ниң Автомо-бильдинг транспорт яамызының болгаш авто-мобильдинг транспорт болгаш шосселиг оруктар ажылчыннарының, профэвилелиниң ТК-ның Президиумунун Хөрек демдээ, 16.10.1987ч. 45

13. Сергей Петрович Исаков 1960 «Респу-бликаның социал-экономика хөгжүлдэзинге улуг салышкыны дээш база Россия Федерациязы-ның составында Тыва Республиканың киргенин-ден бээр 60 чылынга» 06.09.2004 ч. Тыва Рес-публиканың Чазааның Даргазының Чарлыы 29

14. Шолбан-оол Кызылбаевич Иргит 1958 «ССРЭ-ниң Чепектиг Күштеринин 70 чылы» Юбилейлиг медаль, ССРЭ-ниң Дээди Сөве-диниң Президиумунун Чарлыы, 26.03.1988ч. 29

15. Минчоймаа Дажыовна Кан-оол 1946 II чада-ның «Иениң медалы», 18.08.1977 чыл-да ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 20

16. Владимир Захарович Кузьмин 1947 «Рос-сияның чаңгыс аай энергетика системанын хөг-жүдериңге ачы-хавыязы дээш» Россия Феде-рацияының энергетиказы болгаш электри-фикациязы Россияның ажык акционерлиг ни-тиелелинин Хүндүлел бижиги, 05.12.2005ч. 20

17. Валерий Леонидович Комлев 1954 «Россия Федерациясының чаңгыс аай энергетика ком-плексин хөгжүдериңге ачы-хавыязы дээш» Россия Федерациясының Одалга болгаш эне-ргетика яамызының Хүндүлел бижиги, 02.11.1998ч. 32

18. Татьяна Ивановна Казанцева 1953 II чада-ның «Иениң медалы», 06.01.1998 чыл-да ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чар-лыы 36

19. Надежда Николаевна Леер 1967 «2002 чылдың Бүгү-россияның чурттакчы чонунун чизезинге идепкейлиг киржилгези дээш» Рос-сияның Күрүне статистиказының Хөрек демдээ, 17.09.2003 ч. 23

20. Михаил Тулушевич Мандын-оол 1940 «Коммунисттик күш-ажылдың шалыпчызы» СЭКП-ның ТК-ның Хүндүлүг ады, 11.08.1961ч. 32

21. Даваа Дагбаевич Монгуш 1939 «1975 чыл-дың социалисттик чарыштын тилекчизи» СЭКП-ның ТК-ның Хөрек демдээ, 07.09.1976ч. 35

22. Валентина Карбыевна Монгуш 1959 «Текстиль болгаш чийк үлетпүрүнүн хүндүлүг ажылдакчызы» Россия Федерациясының Үлет-пүр болгаш энергетика яамызының Хүндүлүг ады, 02.08.2006ч. 30

23. Зинаида Хертековна Монгуш 1952 I чада-ның «Иениң медалы», 29.12.1989 чыл-да ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун

зи» Хөрек демдээ, БЛКАЭ-ниң ТК-ның Хөрек демдээ, 10.12.1973ч. 28

18. Валентина Дукаровна Хепчи 1955 «2002 чылдың Бүгү-россияның чурттакчы чонунун чизезинге идепкейлиг киржилгези дээш» Хөрек демдээ, 17.09.2003 ч. 31

Чарлыы 28

24. Ольга Бегзилдеевна Монгуш 1945 «Ком-мунисттик күш-ажылдың шалыпчызы» СЭКП ТК-ның Хүндүлүг ады, 08.02.1978ч. 27

25. Виктор Степанович Малышев 1957 «Рес-публиканың социал-экономика хөгжүлдэзин-ге улуг салышкыны дээш база Россия Феде-рацияының составында Тыва Республиканың киргенин 60 чылдааны болгаш Кызыл хоо-райның үндөзилеттингенин 90 чылдааны» Тыва Республиканың Юбилейлиг медалы, 06.09.2004ч. Тыва Республиканың Чазааның Даргазының Чарлыы 27

26. Толжемаа Харалжиевна Марты-оол 1946 III чада-ның «Иениң медалы», 17.04.1987 чыл-да ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 22

27. Лидия Уйнуушковна Монгуш 1952 II чада-ның «Иениң медалы», 23.04.1982 чыл-да ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 34

28. Чоржуй-оол Ховалыгович Ночукпаа 1939 «1976 чылдың социалисттик чарыштарының тилекчизи» БЛКАЭ-ниң ТК-ның Хөрек демдээ, 15.04.1977ч. 30

29. Борис Оюнович Наксыл 1938 «Карак кы-зыл күш-ажылы болгаш В.И.Лениннин төрүт-түнген хүнүнден 110 чылынга беш чылдың ажы-лын күүсеткени дээш» БЛКАЭ-ниң Хүндүлүг Ленинниң бижиги, 25.03.1988ч. 37

30. Татьяна Иннокентьевна Непомнящих 1959 III чада-ның «Ажыл-албаны дээш» Рос-сияның Юстиция яамызының медалы, 06.06.2002ч. 33

31. Кара-Кыс Колын-ооловна Оюн 1942 II чада-ның «Иениң медалы», 18.06.1976 чыл-да ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чар-лыы 25

32. Семён Сергеевич Ооржак 1952 «Он бирги беш чылдың шалыпчызы» БЛКАЭ-ниң Хөрек демдээ, 22.05.1978ч. 32

33. Анаел Амырович Осумба 1941 «Хей чыл-дарда чогадыкчы күш-ажылы, эртемни хөгжү-дериңге улуг салышкыны дээш база Россияның эртемнер академиязының Сибирьде салбы-рының 50 чылдааны-биле холбаштыр» «Сереб-ряная сигма» Россияның эртемнер академия-зының Сибирьде салбырының Хүндүлел бижиги, 18.05.2007ч. 47

34. Мария Сидоровна Павленко 1950 «Чурт-талга-коммунал ажыл-агыйын хөгжүдериңге амы-хууда улуг салышкыны, хей чылдарда болгаш үрө-түнелдиг ажылы дээш» Россия Фе-дерациясының Девискээр хөгжүлдэ яамызының Хүндүлүг бижиги, 05.03.2007 ч. 36

35. Надежда Игнатьевна Скобелина 1935 «Шылгарангай күш-ажылы дээш В.И.Ленинниң төрүтүнгенинден 100 харлаанга» БЛКАЭ-ниң ТК-ның Юбилейлиг медалы, 26.03.1970ч. 35

36. Чочагай Кыргысевна Сан-оол 1938 I чада-ның «Иениң медалы», 20.09.1972 чыл-да ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чар-лыы 33

37. Чечек Тюлюшова Сарыглар 1956 II чада-ның «Иениң медалы», 18.06.1976 чыл-да ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 31

38. Зинаида Михайловна Сержантова 1947 «Хамааты авиацияга хей чылдарда үрө-түнел-диг ажылы, бүдүрүлгө ажыл-чорудулгазын хөгжүдериңге болгаш экижидериңге амы-хууда улуг салышкыны дээш» Россияның агаар транс-портунун федералдыг албанының Хүндүлел бижиги, 15.10.1999ч. 31

39. Александра Хомушкеевна Хомушк 1943 II чада-ның «Иениң медалы», 28.04.1977 чыл-да ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 36

40. Алефтина Маннаевна Хомушк 1955 II чада-ның «Иениң медалы», 22.03.1988 чыл-да ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чар-лыы 32

41. Борис Иргитович Хертек 1949 «Озал-он-дак чок ажылы дээш» РСФСР-ниң Автомо-биль транспорт яамызының болгаш автомобиль транс-портунун болгаш шосселиг оруктар ажылчыннарының профэвилелиниң ТК-ның Президиумунун Хөрек демдээ, 12.02.1998ч. 34

42. Лидия Сергеевна Хертек 1961 «Кадык камгалап адырында ачы-хавыязы болгаш хей чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» Рос-сия Федерациясының Кадык камгалап болгаш социал хөгжүлдэ яамызының Хүндүлел бижиги, 22.07.2004ч. 30

43. Тамара Ондаровна Чыргал 1957 II чада-ның «Иениң медалы», 17.12.1990 чыл-да ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чар-лыы 30

44. Чаян Алдын-оолович Чадамба 1970 III чада-ның «Күш-ажылчы алдар» Россия Феде-рацияының Үлетпүр болгаш энергетика яамы-зының Хүндүлел демдээ, 04.08.2004 ч. 22

45. Виктор Бегзиевич Шимит 1956 «Россия-ның ИХЯ-ның 200 чылы» Россия Федерациязы-ның Иштики херектер яамызының медалы, 05.06.2002ч. 35

46. Александра Степановна Шырап 1947 I чада-ның «Иениң медалы», 30.04.1985 чыл-да ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 31

47. Кима Тюлюшевна Шожат 1953 II чада-ның «Иениң медалы», 03.12.1987 чыл-да ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиум

Тыва Республиканың Чазааның 2008 чылдың февраль 18-те №88 доктаалыга №8 капсырылга

Тыва Республиканың Мөңгүн-Тайга кожуунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлөпиг болган кижилерниң ДАҢЗЫЗЫ

Ч/е №	Фамилиязы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Шаңналының хевирин болгаш ону тывыскаан хуну	Күш-ажыл стажы
-------	------------------------------	-------------------	--	----------------

1. Дарья Хомушкеевна Адаан-оол 1949 I чаданың «Иениң медалы», 25.12.1990 чылда ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 27
2. Зоя Хомушкеевна Акаажык 1950 I чаданың «Иениң медалы», 30.07.1986 чылда ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 21
3. Маруся Метпээвна Буянды 1956 I чаданың «Иениң медалы», 26.01.1986 чылда ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 25
4. Чойган Очур-ооловна Донгак 1971 «Албандуужаалының хүлээлгелерин күөсөдиринге бедик көргүзүлгелерни чедип алганы, Чадаг шериглерин шеригжи белеткелдин быжыгларынга амы-хууда салышкыны, хамааты персоналдың социал-күш-ажылчы эргелерин болгаш сонургалдарын камгалаарына көргүскен бот-идекейлиг дээш» Россия Федерациязының Камгалал яамызының Хүндүлел бижин, 15.05.2007ч. 13
5. Сандый Дамбой-ооловна Дамбой-оол 1938 «1975 чылдың социалисттик чарыштарның тилекчизи» СЭКП ТК-ның Хөрек демдээ, 07.09.1976ч. 41
6. Владимир Шуугуурович Иргит 1950 «Уран чүүл адырынга хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы болгаш профэвилелге идекейлиг ажылы дээш» Россияның культура ажылдакчыларының профэвилелиниң Хүндүлел бижин, 25.11.2005ч. 39
7. Ульяна Мамбыштайовна Иргит 1955 «Өзүп олурар салгалды кижизидеринге хөй чылдарда болгаш шылгараңгай күш-ажылы болгаш профэвилелге идекейлиг ажылы дээш» Россияның культура ажылдакчыларының профэвилелиниң Хүндүлел бижин, 25.11.2005ч. 39
8. Александр Салчакович Кара-оол 1945 «ССРЭ-ниң улусчу контролонун органдарына идекейлиг ажылы дээш» ССРЭ-ниң Улусчу контроль комитетинин Хүндүлүг бижин, 17.02.1978ч. 40

Тыва Республиканың Чазааның 2008 чылдың февраль 18-те №88 доктаалыга №9 капсырылга

Тыва Республиканың Бии-Хем кожуунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлөпиг болган кижилерниң ДАҢЗЫЗЫ

Ч/е №	Фамилиязы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Шаңналының хевирин болгаш ону тывыскаан хуну	Күш-ажыл стажы
-------	------------------------------	-------------------	--	----------------

1. Александр Бырлайович Арган-оол 1959 «Камгалал ниитилелиниң организациялары-биле үре-түннелдиг ажылы, оларның аныктарны патриотчу кижизидер, оларны Ада-чуртту камгалаарына белеткээр ажыл-чорудугазын бүгү делегейниң деткири, спорттун авиация болгаш техника хевирлерин хөгжүдеринге

Тыва Республиканың Чазааның 2008 чылдың февраль 18-те №88 доктаалыга №10 капсырылга

Тыва Республиканың Сүт-Хөл кожуунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлөпиг болган кижилерниң ДАҢЗЫЗЫ

Ч/е №	Фамилиязы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Шаңналының хевирин болгаш ону тывыскаан хуну	Күш-ажыл стажы
-------	------------------------------	-------------------	--	----------------

1. Джамалия Көшкен-ооловна Монгуш 1965 «2006 чылдың Бүгү-россияның көдээ ажил-агый чизезинге идекейлиг кижилгези дээш» Россияның Күрүне статистиказының Хөрек демдээ, 29.12.2006ч. 20
2. Лидия Хоолур-ооловна Монгуш 1957 «Россия Федерациязының эң эки башкылар конурузунун тилекчизи» Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының Хүндүлел бижин, 04.07.2007ч. 30
3. Эрес-оол Севекпенович Монгуш 1946 «Күш-культура болгаш спорттун тергинин» Тыва Республиканың Хөрек демдээ, 22.04.2003ч. 37
4. Юрий Маржмалович Ондар 1958 «Тыва Республикага уругларын болгаш аныктарын

Тыва Республиканың Чазааның 2008 чылдың февраль 18-те №88 доктаалыга №11 капсырылга

Тыва Республиканың Таңды кожуунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлөпиг болган кижилерниң ДАҢЗЫЗЫ

Ч/е №	Фамилиязы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Шаңналының хевирин болгаш ону тывыскаан хуну	Күш-ажыл стажы
-------	------------------------------	-------------------	--	----------------

1. Татьяна Дмитриевна Алехина 1960 «Республиканың социал-экономика хөгжүлдезинге улуг салышкыны дээш база Россия Федерациязының составына Тыва Республиканың киргенинден бээр 60 чылынга болгаш Кызыл хоорайның үндизлеттингениниң 90 чылынга» Тыва Республиканың Юбилейлиг медалы, Тыва Республиканың Чазааның Даргазының Чарлыы, 06.09.2004ч. 29
2. Зоя Андреевна Брутян 1959 «Россия Федерациязының ниити өөредилгениң Хүндүлүг ажылдакчызы» Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының Хөрек демдээ, 16.07.2004ч. 25
3. Станислав Эдуардович Гонсоровский 1960 «Ажыл-албанынга ачы-хавыязы дээш» ССРЭ-ниң Иштики херектер яамызының медалы, 06.09.2004ч. 30

9. Алексей Сарыг-оолович Кара-Сал 1952 «Кадык камгалал адырынга ачы-хавыязы болгаш хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» Россия Федерациязының Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдэ яамызының Хүндүлел бижин, 18.09.2006ч. 31
10. Светлана Шыраповна Кара-Сал 1956 III чаданың «Иениң медалы», 17.12.1990 чылда ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 16
11. Саарбай Халарбааевна Конгаржап 1964 «Агроуплетпүр комплекзинге хөй чылдарда үре-түннелдиг күш-ажылы болгаш хөй ажылын хөгжүдеринге амы-хууда улуг салышкыны дээш» Россия Федерациязының Көдээ ажил-агый яамызының Хүндүлел бижин, 04.06.2007ч. 22
12. Оюу Кендиновна Куулар 1944 I чаданың «Иениң медалы», 02.10.1987 чылда ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 21
13. Сергей Михайлович Мынмыр 1950 «1989 чылдың Бүгү-эвилелдин чурттакчы чонунун чизезин эрттирерин организастааны дээш» Хөрек демдээ 40
14. Калбак-оол Сотпаевич Салчак 1950 «Уран чүүл адырында хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы болгаш профэвилелге идекейлиг ажылы дээш» Россияның культура ажылдакчыларының профэвилелиниң Хүндүлел бижин, 12.05.2006ч. 38
15. Онер-оол Аракчаевич Хертек 1951 «2006 чылдың Бүгү-россияның көдээ ажил-агый чизезин эрттиреринге ачы-хавыязы дээш» Күрүне статистиказының федералдыг албанының медалы, 29.12.2006ч. 30
16. Светлана Сааяевна Чамзырын 1955 I чаданың «Иениң медалы», 24.09.1987 чылда ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 32
17. Өшкү-Саар Салчаковна Чоргаар 1953 «Хөй чылдарда, шылгараңгай күш-ажылы болгаш Тыва Республиканың социал магадылалдарының камгалаар талазы-биле амы-хууда салышкыны дээш» Бүгү-россияның инвалидтер ниитилелиниң Төп Эргелеп-башкаар черинин Хүндүлел бижин, 15.09.2006ч. 19

- деткимчеми дээш база ДОСААФ-РОСТО-нун 70 харлааны-биле холбаштыр, 06.05.1996ч. 30
2. Чечек Тюлюшевна Дамчат-оол 1943 «1973 чылдың социалисттик чарыштарның тилекчизи» ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Хөрек демдээ, 10.12.1973ч. 32
3. Өлзеймаа Борбак-Көковна Куулар 1946 III чаданың «Иениң медалы», 18.07.1984 чылда ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 36
4. Наталья Михайловна Соболева 1953 II чаданың «Иениң медалы», 25.04.1990 чылда ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 22

- туризм хөгжүдеринге амы-хууда салышкыны болгаш ачы-хавыязы дээш» Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының диплому, 11.09.2005ч. 32
5. Лидия Ондар-ооловна Ооржак 1957 «Россияның хереклекчилер кооперациязынга ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» Россия Федерациязының хереклекчилер ниитилелиниң Төп эвилелиниң Хөрек демдээ, 15.06.2007ч. 34
6. Светлов Семис-оолович Серго 1953 «Онгу беш чылдың шалыпчылы» БЛКАЭ-ниң ТК-ның Хөрек демдээ, 01.08.2001ч. 33
7. Чанзанмаа Сарыг-ооловна Сат 1950 II чаданың «Иениң медалы», 28.12.1988 чылда ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 27
8. Татьяна Дондуповна Ховалыг 1961 «Херээженнерин болгаш уругларын байдалын өскерттир ажил-херекке улуг салышкыны дээш» Россияның Херээженнер эвилелиниң өөрүп четтирген бижин, 30.07.1998ч. 29

4. Ульяна Маспун-ооловна Долзат 1957 «Хереклеп кооперациязынга 30 чылда шылгараңгай ажылы дээш» Россия Федерациязының Хереклекчилер ниитилелиниң Төп эвилелиниң Хөрек демдээ, 24.05.2006ч. 30
5. Александр Степанович Жидков 1946 «Хереклекчилер кооперациязынга 25 чыл дургузунда шылгараңгай ажылы дээш» Россия Федерациязының Хереклекчилер ниитилелиниң Төп эвилелиниң Хөрек демдээ, 15.06.2007ч. 43
6. Александр Михайлович Жаров 1967 II чаданың «Ажыл-албанынга ачы-хавыязы дээш» Россия Федерациязының Хамааты херектеринин, онза байдалдар болгаш чайгаар болган халаптар узуткаар талазы-биле яамының медалы, 30.06.2006ч. 26
7. Михаил Васильевич Жаров 1941 «1941-1945 чч. Ада-чуртун Улуг дайынынга тилегенин чээрби чылы» Юбилейлиг медалы, ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы, 23.02.1966ч. 25
8. Вера Самдановна Карма 1950 «Республи-

- ликань социал-экономика хөгжүлдезинге улуг салышкыны дээш база РФ-тин составына Тыва Республиканың киргениниң 60 чылы болгаш Кызыл хоорайның үндизлеттингениниң 90 чылы» Юбилейлиг медалы, Тыва Республиканың Чазааның Чарлыы, 06.09.2004ч. 30
9. Андрей Константинович Котовщиков 1964 «Айыылга таварышканнарны камгалааны дээш» медалы, Россия Федерациязының Президентинин Чарлыы, 18.04.2005ч. 25
10. Мартай-оол Мадырбаевич Монгуш 1942 «Республиканың социал-экономика хөгжүлдезинге улуг салышкыны дээш база РФ-тин составына Тыва Республиканың киргениниң 60 чылы болгаш Кызыл хоорайның үндизлеттингениниң 90 чылы», 06.09.2004ч. 35
11. Намчалбаа Данзы-Белековна Монгуш 1941 II чаданың «Иениң медалы», 22.12.1971 чылда ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 22
12. Василий Евсипхеевич Мынмин 1958 «Хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы, күш-ажылынга бедик чедишкннери дээш база Арга-арыг ажылдакчызының хүнүн байырлалы-биле холбаштыр» Россия Федерациязының Арга-арыг ажыл-агыйының федералдыг албанының Хүндүлел бижин, 05.09.2006ч. 31

Тыва Республиканың Чазааның 2008 чылдың февраль 18-те №88 доктаалыга №12 капсырылга

Тыва Республиканың Тес-Хем кожуунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлөпиг болган кижилерниң ДАҢЗЫЗЫ

Ч/е №	Фамилиязы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Шаңналының хевирин болгаш ону тывыскаан хуну	Күш-ажыл стажы
-------	------------------------------	-------------------	--	----------------

1. Александра Сереновна Балдан 1957 I чаданың «Иениң медалы», 06.01.1989 чылда ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 27
2. Хемер-оол Сүлдүмович Балчыр 1970 «Көдээ ажил-агый талазы-биле күш-ажылдары дээш» медалы, Россия Федерациязының Президентинин Чарлыы, 31.12.2004ч. 17
3. Чечекмаа Ходун-ооловна Биче-оол 1948 I чаданың «Иениң медалы», 26.08.1987 чылда ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 46
4. Василий Григорьевич Захаров 1952 «Тыва АССР-ниң Алдарлыг малчыны» Тыва Республиканың медалы, Тыва АССР-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы, 20.07.1990ч. 28
5. Соян Куняевич Кадып-оол 1931 «Шылгараңгай күш-ажылы дээш» В.И.Ленинниң төрүт-түнгенинде 100 чылынга» ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Юбилейлиг медалы, 02.04.1970ч. 30
6. Алдын-оол Оюнович Куна-Сиирин 1949 «1973 чылдың социалисттик чарыштарның тилекчизи» ССРЭ-ниң Сайыттар Чөвүлелиниң Хөрек демдээ, 22.08.1997ч. 35
7. Көгел-оол Оюнович Ланзыы 1948 «Республиканың социал-экономика хөгжүлдезинге улуг салышкыны дээш база РФ-тин составына Тыва Республиканың киргенинде 60 чылынга болгаш Кызыл хоорайның үндизлеттингенинде 90 чылынга» Юбилейлиг медалы, Тыва Республиканың Чазааның Даргазының Чарлыы, 06.09.2004ч. 36
8. Джигитмаа Уштулановна Оюн 1947 «Россия Федерациязының ниити өөредилгенин

13. Любовь Тартыг-ооловна Оюн 1953 «Шылгараңгай күш-ажылы дээш» Тыва Республиканың медалы, Тыва Республиканың Чазааның Даргазының Чарлыы, 10.08.2006ч. 35
14. Ушкурар Тудажиковна Оюн 1938 I чаданың «Иениң медалы», 31.08.1972 чылда ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 22
15. Владимир Егорович Филимонов 1959 III чаданың «Ажыл-албанынга ачы-хавыязы дээш» Россия Федерациязының Хамааты херектеринин, онза байдалдар болгаш чайгаар болган халаптар узуткаар талазы-биле яамының медалы, 30.06.2006ч. 29
16. Людмила Геннадьевна Филатова 1961 III чаданың «Ажыл-албанынга ачы-хавыязы дээш» Россия Федерациязының Хамааты херектеринин, онза байдалдар болгаш чайгаар болган халаптар узуткаар талазы-биле яамының медалы, 30.06.2006ч. 28
17. Кара-кыс Максимовна Шогжал 1947 «Кадык камгалал адырынга ачы-хавыязы болгаш хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы дээш» Россия Федерациязының Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдэ яамызының Хүндүлел бижин, 05.09.2006ч. 32

- Хүндүлүг ажылдакчызы» Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының Хөрек демдээ, 22.08.1999ч. 36
9. Суван Сыратовна Оюн 1925 III чаданың «Иениң медалы», 24.03.1970 чылда ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 37
10. Дарый Чимисовна Хертек 1957 «Россия Федерациязының ниити өөредилгенин Хүндүлүг ажылдакчызы» Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызының Хөрек демдээ, 16.07.2005ч. 31
11. Василий Кара-Салович Хунай-оол 1955 «Өрт камгалалының тергинин» ССРЭ-ниң Иштики херектер яамызының өрт камгалаар килдизинин Хөрек демдээ, 12.04.1984ч. 30
12. Елена Чоодуевна Шагаачы 1956 II чаданың «Иениң медалы», 27.06.1984 чылда ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 23
13. Диңмей Лопсанович Шагаачы 1946 «Республиканың социал-экономика хөгжүлдезинге улуг салышкыны дээш база РФ-тин составына Тыва Республиканың киргенинде 60 чылынга болгаш Кызыл хоорайның үндизлеттингенинде 90 чылынга» Юбилейлиг медалы, Тыва Республиканың Чазааның Даргазының Чарлыы, 06.09.2004ч. 30
14. Оюмаа Байыровна Чадамба 1948 II чаданың «Иениң медалы», 25.05.1981 чылда ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы 29
15. Чулым-Баадыр Кыргысович Чадамба 1949 «1975 чылдың социалисттик чарыштын тилекчизи» СЭКП-ниң ТК-ның Хөрек демдээ, 23.12.1981ч. 28
16. Ногаан-оол Дожудеевна Эрендей 1940 «Шылгараңгай күш-ажылы дээш» В.И.Ленинниң төрүт-түнгенинде 100 чылынга» ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Юбилейлиг медалы, 25.03.1970ч. 40

Тыва Республиканың Чазааның 2008 чылдың февраль 18-те №88 доктаалыга №13 капсырылга

Тыва Республиканың Тожу кожуунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлөпиг болган кижилерниң ДАҢЗЫЗЫ

Ч/е №	Фамилиязы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Шаңналының хевирин болгаш ону тывыскаан хуну	Күш-ажыл стажы
-------	------------------------------	-------------------	--	----------------

1. Людмила Васильевна Дорфеева 1953 «Россияның хереклекчилер кооперациязынга ак сеткилдиг күш-ажылы дээш» Россия Федерациязының Хереклекчилер ниитилелиниң Төп эвилелиниң Хөрек демдээ, 17.04.2003ч. 35
2. Надежда Васильевна Дамба-Хуурак 1952 «1973 чылдың социалисттик чарыштарның тилекчизи» ССРЭ-ниң Сайыттар Чөвүлелиниң болгаш БЛКАЭ-ниң ТК-ның Хөрек демдээ, 10.12.1973ч. 36
3. Седеней Бараанович Дугур 1945 «Тыва Республиканың Көдээ ажил-агыйының алдарлыг ажылдакчызы» Тыва Республиканың медалы, Тыва Республиканың Чазааның Даргазының Чарлыы, 26.10.2006ч. 41
4. Римма Кан-ооловна Кол 1962 «Күш-ажылынга чедип алган чедишкннери, ак сеткилдиг ажылы болгаш Хамааты байдалының актыларын бижиир органы Россияга тургусканының 90 чылынга» Россия Федерациязының Юстиция

- яамызының Хүндүлел бижин, 06.11.2007ч. 27
5. Өлчей Серен-Ламаевна Монгул-оол 1957 «ИХЯ-га шылгараңгай ажил-албаны дээш» ССРЭ-ниң Иштики херектер яамызының Хөрек демдээ, 04.11.1997ч. 33
6. Чечекмаа Аковна Саны 1942 I чаданың «Иениң медалы», ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Чарлыы, 30.07.1975ч. 26
7. Наталья Васильевна Туева 1960 «Совет Хереклекчилер кооперациязының тергинин» ССРЭ-ниң хереклекчилер кооперациязының ажылдакчыларының профэвилелиниң Хөрек демдээ, 01.06.1994ч. 30
8. Анна Елиферьевна Чургашева 1960 «Хереклекчилер кооперациязынга хөй чылдарда үре-түннелдиг күш-ажылы дээш» база Делегейниң кооперация хүнүнүн 83 чылы-биле холбаштыр» Россияның Төп эвилелиниң Хүндүлел бижин, 23.12.2006ч. 27
9. Василий Бараанович Чигжит 1957 «Республиканың социал-экономика хөгжүлдезинге улуг салышкыны дээш база Россия Федерациязының составына Тыва Республиканың киргениниң 60 чылы» Тыва Республиканың Юбилейлиг медалы, Тыва Республиканың Чазааның Даргазының Чарлыы, 06.09.2004ч. 33

Тыва Республиканың Чазааның 2008 чылдың февраль 18-те №88 доктаалыга №14 капсырылга

Тыва Республиканың Улуг-Хем кожуунунун талазы-биле «Күш-ажылдың хоочуну» атка төлөпиг болган кижилерниң ДАҢЗЫЗЫ

Ч/е №	Фамилиязы, ады, адазының ады	Төрүт-түнген чылы	Шаңналының хевирин болгаш ону тывыскаан хуну	Күш-ажыл стажы
-------	------------------------------	-------------------	--	----------------

1. Роза Донгаковна Дома 1946 «Шылгараңгай күш-ажылы дээш» В.И.Ленинниң төрүт-түнген хүнүнүн 100 чылынга» ССРЭ-ниң Дээди Чөвүлелиниң Президиумунун Юбилейлиг медалы, 06.03.1970ч. 36
2. Александр Базыр-оолович Монгуш 1960 «Алдын тараа бажы» БЛКАЭ-ниң ТК-ның Хөрек

- демдээ, 21.01.1988ч. 28
3. Зоя Байзановна Түлүш 1956 «Гидрометеолог-албан системасынга хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы дээш база Делегейниң метеоролог хүнү-биле холбаштыр» Россия Федерациязының Гидрометеорология болгаш мониторинг талазы-биле Федералдыг албанының Хүндүлел бижин, 19.03.2007ч. 29
4. Бюрбю Иргитович Чамьян 1947 III чаданың «Шылгараңгай ажил-албаны дээш» ССРЭ-ниң Сайыттар Чөвүлелиниң чанында Айыыл чок чорук комитетинин медалы, 11.12.1986ч. 26

Рингиде — элээди боксерлар

Кызылда «Сүбедей» спорткомплексини оюннар залына апрель 18-20 хуннеринде 1991-1992 чылдарда төрүттүнген оолдар аразында бокска Тыва Республиканың бирги чери дээш маргылдаа болуп эрткен.

Чылдың эрттирер чаңчыл болган маргылдаага бо удаа 84 спортчу киришкен. Боксерларның ниити белеткелин «ортумак» деп бокска Тыва Республиканың күрүнө тренери Шолбан Дандар санап турган. Ынчалза-даа оларның аразында республика, Сибирь федералдыг округ хамаанчок, Бүгү-россия чергелиг маргылдааларның чемпионнары безин бар болду.

Чижээ, 57 кг. чедир деңзиге апрель 20-де эрткен түннел ужуражылгага өзүп оорак кончук шыырак боксерлар: Омак Монгуш биле Буян Дапьян таварышканнар. Бокска спорт мастеринге кандидат Омак Монгуш (олимпийжи курлавырлар училищези) республиканы санаваска, Сибирь Федералдыг округтун, Бүгү-россияның «Россияның аныяк өскени» деп маргылдааның тиилекчизи. Оон удурланыкчызы Буян Дапьян (республиканың элээди уругларының спорт школазы) база хоомай эвес, республиканың шыырак элээди боксеру болган.

Ужуражылга кончук солун, чидиг байдалга эрткен. Көрүкчүлөр оларның ужуражылгазын улуг сонугал-биле көргөннер. Омак бирги раундуда-ла чаагына кемдээшкенин алза-даа, оон төгүлген ханын эмчиниң дузазы-биле соксадып тургаш, ужуражылгазын тиилелге-биле доозуп шыдаан. Ол баштайгы ийи раунд иштинде удурланыкчызын ийи катап чыггыр шашты. Түннелинде шиткекчилер тиилелгени Омак Монгушка чаңгыс үн-биле берген. Ол ынчалдыр 2008 чылда элээди оолдар аразында республиканың бирги черин чаалап алган.

Бирги чер азы маргылдааның чемпиону ат дээш эрткен түннел ужуражылгаларны улаштыр таныштырайн.

Эң чиик 46 кг. чедир деңзиге түннел ужуражылгага бирги черни Тес-Хемден аныяк боксер Кежик Кочанай республиканың элээди оолдарның спорт школазының төлээзи Беккер Ооржакты тиилээш, чаалап алган.

Кортук кижик хоккей ойнавас...

Эрткен дыштаныр хуннерде «Сүбедей» спорткомплексиниң доштуг залына шайбалыг хоккейге Кызыл хоорайның «Ирбис» биле Черногорск хоорайның «Шахтер» командаларының аразында эш-хуу ужуражылгалары болуп эрткен.

Баштайгы хунде, апрель 19-та, болган ужуражылганы Кызылдың «Ирбис» командалыгының хоккейжилери бүзүрелдин-биле 11:2 санга удуп алганнар. Аалчылар ол хун та ыракка чорааш, орукка турупкан болганнары ол, та чаа хоккей шөлүнге чаңчыгып чадап турганнары ол — ниитизи-биле уттуруп алганнар.

Ийиги хуннун, улуг-хуннун, оюну көңүс өске байдалга эрткен. Аалчыларны бо удаа шору шыырак ойнакчыларга солупкан ышкаш болган. Херек кырында, ол-ла оолдар ойнаан чүве-дир ийин. Шынап-ла, бо удаа Черногорскинин командалыгы эш-хуу ужуражылганы эки ойнааш, тиилелгени чедип алган. Баштайгы санны база ол команда, тодаргайлаарга, оюннун мырыңай эгезинде, ийиги минутада Эдуард Гора бистиң команданың хаалгазынче кирип хапкан. Оюннун 14 дугаар минутазында аалчылар «Ирбис» мырыңай 3:0 санга мурнай берген, а эш-хуу ужуражылга бо удаа ниитизи-биле 5:2 санга аалчыларның тиилелгези-биле доозулган.

Мааа мындыг чүүлү демдегеп каайн. Кызылга чоок Абакан, Черногорск, Минусинск болгаш Абаза дээр ышкаш хоорайларда кылымал доштуг тускай спортзалдар чок болуп турар. Ынчангаш бо хоорайларның хоккейжилери чүгле кышкы үеде куткан дошка ойнаар аргалыглар. Оларга бодаарга, бистиң «Ирбис» командалыгы чайгы үеде безин ойнаар аргалыг апарган эки шөлдүг болганы бо. Чүгле оон хөлезиниле аар: шакта 2 муң рубль, а команда неделяда үш катап доштуг залды хөлезилеп, ойнап турар. Кандыг-даа шыырак деткикчилер чок, бүгү чарыгдалдарны команданың кежигүннери боттары үндүрүп турар.

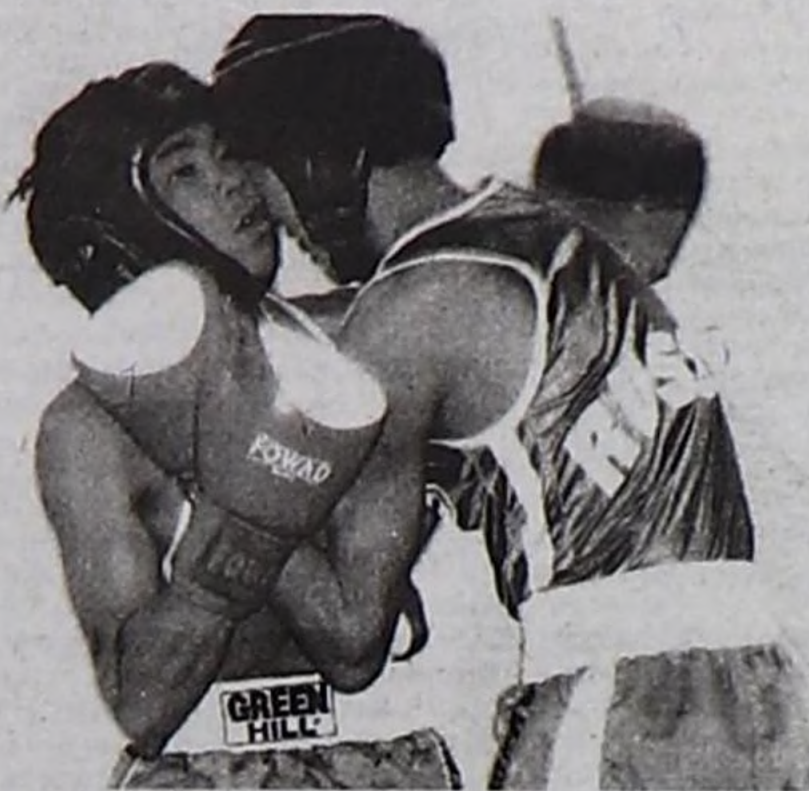
Кызылдың «Ирбиси» дээрге, бо оюнга езулуг ынактарның командалыгы-дыр. Бо команданың ойнак-

48 килограммга кайызы-даа Тес-Хемнин боксерлары: Кызыл-оол Артыш биле Эртине Дамба ужурашкан. Оонгу классчы Кызыл-оол элээди оолдар аразында республика чемпиону болурундан аңгыда, бо чылын улуг улус аразында 46 кг. чедир деңзиге база ТР-ниң чемпиону.

Бо ийи оолдарның кайызы-даа Самагалдайда болгаш, бот-боттарын эки билчир. Эртине Дамба ужуражылганы кошкак чорудуп турары дээш, баштайгы раундуда-ла шиткекчиден сагындырып алган. Ынчалза-даа дараазында раундуларда дидим халдап тургаш, удурланыкчызын тиилеп алгаш, бирги черни ээлээн.

Дараазында 51 килге Чооду Денис биле Ак-Довурактан Сылдыс Ооржак ужурашкан. Денис удурланыкчызындан чавыс болза-даа, республиканың өзүп оорак шыырак боксерларының бирээзи. Ол бо чылын 48 килограммга улуг боксерлар аразында республика чемпионунаан. Тиилелгени, а ынчал кээрге, республиканың бирги черин бо удаа база ол чаалап алган.

Маргылдаа ниитизи-биле 10 аңгы килге болуп

эрткен. Үстүнде бижээним килдерден аңгыда, 54 кг-ге Монгуш Уян-Маадыр (элээди уругларның олимпийжи курлавырлар школазы), Айдыс Ооржак (олимпийжи курлавырлар училищези), 60 кг-ге Омак Монгуш (суд приставы), 64 кг-ге Түметей Шыырал (ОКУ), 69 кг-ге Орлан Доржу (ЭУСШ) болгаш Арут Клоян (ТывКУ) бирги черлерни ээлээннер.

Маргылдааның бирги чериниң эдилекчилеринге база шаңналдыг черлерни ээлээннерге дипломнары, медальдарны болгаш өртектиг белектерни тывыскаан.

чылары барык шупту совет үеде-ле бажыңнар аразында кыжын кудуп каар «хааржактарга» ойнап эгелээннер.

«Ирбистиң» амгы ойнакчылары дидимнерниң бо оюнунга өзүп олулар салгалды база кижизидип турар. Оон амгы составында элээди школачылар безин бар. Чижээ, хоорайның №15 лицейиниң өөреникчизи Юра Федосов бо хуннерде мырыңай команданың кол составында ойнап эгелээн.

Команданың кол өзээн Игорь Ланчиков (капитан), Фарид Ицхаков, Михаил Кокутков, Алексей Трояков, Мergen Мунзук, Владимир Ооржак, Владимир Сат, Вячеслав Сүге-Маадыр, Дмитрий Самдан дээш, өскелер-даа тургузуп турар.

«Ирбис» эрткен неделяда Абакан хоорайның командалыгы-биле мындыг ужуражылганы организастаан. Ол өске-даа хоорайларның командаларын Кызылче чалаар база сорулгалыг. Ынчалза-даа чаңгыс-ла багай чүве — аарыкчыларның доктаамал эвээжи. Оюннарны колдуу ойнакчыларның эш-өөрү, дөргүл-терелдери көрүп турар. Кызылчылар бо чараш коллективтиг оюнну канчап черле сонугуравас апарганы ол?..

Юрий КӨК-ООЛ.

Ай-кыс МАСПЫК-ООЛДУҢ тырттырган чуруктары.

Юбилейинер-биле!

Бистиң эргим, ынак ававыс Татьяна Сандакпаевна ДОРЖУ апрель 22-де 50 харлаар.

Ававыс өскөн-төрээн чери Чаа-Хөл суурунда садыг-жылап ажылдап чоруур. «Күш-ажылдың хоочуну» деп хундүлүг аттын эдилекчизи. Ол 3 оолдун, 3 кыстың иези, 3 уйнуктарының ынак кырган-авазы. Чырыткылыг байыр-лалы-биле ававыска кан дег кадыкшылды, аас-кежикти, өөрүшкүнү, ажил-ижинге чедишкенин күзевиишаан, аңаа дараазында одуругларны бараалгаттывыс:

Аргамчы дег шөйлү берген 50 харның
Артын ажып, өрү чүткүп, үңүп келдиң.
Эрткен оруун каалама черле чорбаан,
Ээр-дагыр, оңгул-чиңгил хөй-ле болгай.
Ыгласанчыг, ыгласанчыг чылдарыңның
Ыдык болур юбилейиң чедип келди.
Ажы-төлүң, алган эжиң, төрөлдериң
Аас-кежик, кадыкшылды күзедивис.

Өөнүң ээзи, уруглары, күдээлери, уйнуктары.

Тыва Республиканың Культура болгаш информация политиказының яамызы ТР-ниң хоочун чогаалчыларына дуза кадары-биле

«Чуртталгада эрткен изиң чурумалдыг хаялар дег балаттынмас...»

деп аттыг марафон-концертти апрельдин 24-те 18.00 шакта С.Пюрбю аттыг Улусчу чогаалдыг бажыңна эрттирер. Тываның болгаш РФ-тиң алдарлыг артистери Д.Кежиктиг, Н.Шойгу, Г.Сюрюн, С.Ириль, Т.Санчат, Айдысмаа биле Игорь Көшкендейлер, Андрей Монгуш, Сайдаш Монгуш, «Гнесинниң» доозукчулары, «Саян» ансамблиниң танчычылары болгаш өскелер-даа киржир. Билеттерни театрда болгаш Улусчу чогаалдыг бажыңында садып турар.

Бо марафон-концерт апрель 18-те болуп тургаш, ол хун республикага кажыыдал хунун чарлааны-биле сонгаарлаттынган турган. Ынчан садып алган билеттер күштүг.

Школаның юбилейинче чалап тур бис

Каа-Хем кожунун Бүрен-Хем ортумак школазынга өөренип чорааннарны болгаш аңаа ажылдап чораан башкыларны школаның 65 чыл юбилейинче апрель 29-та 09.00 шакта чалап тур бис.

Школаның коллективи.

Тыва Республиканың аңчыларының кичээнгейинге!

2008 чылдың апрель 26-дан май 6-га чедир чер кужун аңаарының сезону эгелээр. Оон-биле холбаштыр Тыва Республиканың Арга-арыг ажил-агы агентилели өрттүн айылдыг сезону эгелээни-биле, арга-арыг ажил-агыларының органнарынга (лесничестволарга) албан бүрүткелдерин дугайында шупту аңчыларга сагындырып тур. Кожууннарның аңчыларына арга-арыгларже чоруур чөпшээрелди тус черлерде лесничестволар азы лесничествозунун участоктары бижиб бээр, а хоорай аңчыларына Тыва Республиканың Арга-арыг агентилелинде арга-арыг ажил-агы болгаш арга-арыг камгалалының килдизи арга-арыгже чоруунун чөпшээрелин бээр.

Адреси: Кызыл хоорай, Оюн Күрседи кудумчузу, 151. Аңнап үнер кожуннарның лесничестволарына албан бүрүткелдер.

Тожу кожунунун Адыр-Кежиг ортумак школазының Чодураа Алексеевна КОЛДУҢ адынга 2006 чылдың июнь 11-де тывысканы Б №3801416 аттестаттын читкенин барымдаалааш, ону күш чок деп санаар.

Сүт-Хөл кожунунун Кара-Чыраа ортумак школазының Хеймер Дүктүг-Кысовна ДОНГАКТЫҢ адынга 1993 чылдың июнь 24-те тывыскан Б №214389 аттестаттын читкенин барымдаалааш, ону күш чок деп санаар.

Чөөн-Хемчик кожунунун Хорум-Даг ортумак школазының Маадыр Кавааевич МОНГУШТУҢ адынга 1986 чылдың июнь 20-де тывыскан В №341640 аттестаттын читкенин барымдаалааш, ону күш чок деп санаар.

ШЫН

Индекс 667000.
Кызыл хоорай,
Красноармейская, 100.

ТУРГУЗУКЧУЗУ: Тыва Республиканың Чазаа. Кол редактор С.С.МОНГУШ.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ ТЕЛЕФОННАРЫ:

Кол редактор — 2-01-35, кол редакторнун оралакчызы — 2-19-87, тел/факс (394-22) 2-17-94, бухгалтерия — 2-17-91.
КИДИСТЕР: ниитилел-политиктиг килдиз — 2-18-10, культура, өөредилге — 2-03-88, чагаа — 2-03-87, кедээ ажыл-агый, очулга — 2-17-09, улуттук — 2-40-77. e-mail: shyn@tuva.ru
Солун келбейн барганда, 3-14-94 телефонче долгаар.
Неделяда үш катап үнер. Хемчээли парлаан 2 ама.
Тираж 9200. Чагыт 42. Номерни парлаггаже дужаганы: график езуугаар — 22.00, херек кырында — 20.00.

АГАР САНЫЫС: № 40703810400000010000 Б ОАО Банк «Тувакредит», Кызыл ИНН—1701008465; корр сч 30101810600000000729 БИК 049304729.

Россия Федерациязының Парлалга, телерадио-дамчыдылга болгаш массалыг коммуникациялар херектериниң талазы-биле камызын Ортаагы Сибирьде регионнар аразының девискээр эргелели «Шын» солуну 2004 чылдың май 14-те эде бүрүткээн.

Херечилелдин дугаары — ПИ № 16-0510. Индекс 11530, 31730. ТР-ниң «Тываполиграф» унитарлыг күрүнениң бүдүрүлгезинге парлаан (Кызыл, Шетинкин-Кравченко, 1).

Солунда парлаттынган материалдарның авторларының бодалдары редакцияның туружу-биле дүүшпейн барып болур. Айыттыганы саннары болгаш өске-даа фактылары, дыңнадыглары дээш авторлар боттары харыылаар.